หนังสืออ่านนอกเวลา

วิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับประถมศึกษา

กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

ชุด พระมหากษัตริย์ไทย ๙ รัชกาล

เล่มที่ ๙

เรื่อง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙

สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5802019L01m.indd 1 2/4/16 1:33 PM

หนังสืออ่านนอกเวลา วิชาประวัติศาสตร์ไทย ระดับประถมศึกษา
กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
ชุด พระมหากษัตริย์ไทย ๙ รัชกาล

เล่มที่ ๙

เรื่อง *พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙*

ลิขสิทธิ์ของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ผู้จัดพิมพ์ กลุ่มพัฒนาสื่อการเรียนรู้
สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๘ ๕๗๓๗ โทรสาร ๐ ๒๒๘๑ ๒๖๐๒
พิมพ์ครั้งที่ ๑ แจกสถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พ.ศ. ๒๕๕๘
จำนวน ๓๒,๐๐๐ เล่ม ISBN : 978-616-395-633-0

พิมพ์ครั้งที่หนึ่ง พ.ศ. ๒๕๕๙
จำนวนพิมพ์ ๓,๐๐๐ เล่ม
ISBN : 978-616-317-792-6

จัดพิมพ์โดยองค์การค้าของ สกสค. พิมพ์ที่โรงพิมพ์ สกสค. ลาดพร้าว
๒๒๔๙ ถนนลาดพร้าว แขวงสะพานสอง
เขตวังทองหลาง กรุงเทพมหานคร ๑๐๓๑๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๕๓๘ ๓๐๒๒, ๐ ๒๕๑๔ ๔๐๓๓ โทรสาร ๐ ๒๕๓๙ ๓๒๑๕
www.suksapan.or.th

คำนำ

เรื่อง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ เป็นหนังสือเล่มที่ ๙ ในชุด "พระมหากษัตริย์ไทย ๙ รัชกาล" กรมวิชาการ (เดิม) กระทรวงศึกษาธิการ ได้มอบหมายให้คณะกรรมการจัดทำหนังสืออ่านภาษาไทยเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ สำหรับเด็กและเยาวชน จัดทำ และนายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา เป็นผู้ปรับปรุงเนื้อหาและภาพประกอบ และจัดพิมพ์เป็นหนังสืออ่านเพิ่มเติมระดับประถมศึกษา ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช ๒๕๒๑ มีเนื้อหาเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์และประวัติศาสตร์ไทยรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ คณะกรรมการจัดทำและคัดเลือกหนังสืออ่านนอกเวลาวิชาประวัติศาสตร์ไทยและหน้าที่พลเมือง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานพิจารณาเห็นว่าหนังสือเล่มนี้มีแนวการเขียนในการนำเสนอเนื้อหาที่คำนึงถึงความเหมาะสมกับวัย ความสามารถทางการอ่านและจิตวิทยาการเรียนรู้ของนักเรียนในระดับประถมศึกษา จึงได้ประกาศให้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา กลุ่มสถาบันพระมหากษัตริย์และกลุ่มประวัติศาสตร์ไทย สำหรับนักเรียนระดับประถมศึกษา

ในการจัดพิมพ์ครั้งนี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มอบหมายให้นางสายไหม จบกลศึก ที่ปรึกษาเกี่ยวกับงานด้านเอกสารและหนังสือ สำนักพระราชวัง นางสาวพรรณงาม แย้มบุญเรือง ข้าราชการบำนาญ สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาขั้นพื้นฐาน และนางปราณี ปราบริปู ข้าราชการบำนาญ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นผู้ตรวจเพิ่มเติมเนื้อหาและภาพประกอบให้เหมาะสมยิ่งขึ้นโดยใช้โครงสร้างเดิมที่ผู้ทรงคุณวุฒิได้เรียบเรียงไว้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสืออ่านนอกเวลาเล่มนี้ จะช่วยให้เกิดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและสร้างบรรยากาศในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ไทยให้น่าสนใจและบูรณาการค่านิยมหลัก ๑๒ ประการไปพร้อมกัน ขอขอบคุณคณะกรรมการจัดทำและคัดเลือกหนังสืออ่านนอกเวลาฯ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องที่ได้ร่วมมือกันทำให้หนังสือสำเร็จลุล่วงด้วยดีมา ณ โอกาสนี้

(นายกมล รอดคล้าย)
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
๑ ธันวาคม ๒๕๕๗

สารบัญ

	หน้า
บทนำ	๑
๑. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของชาวไทย	๗
๒. พระราชกรณียกิจเพื่อชาติและประชาชน	๑๐
๓. โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ	๒๒
๔. พระราชกรณียกิจด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม	๔๔
๕. การบำบัดทุกข์ บำรุงสุข พระราชทานพร และกำลังใจ	๕๘
๖. นักวิทยาศาสตร์ดินเพื่อมนุษยชาติ	๗๕
๗. เหนือเกล้าชาวไทย	๗๘

5802019L01m.indd 5 2/4/16 1:33 PM

พระราชพิธีบรมราชาภิเษก พุทธศักราช ๒๔๙๓

5802019L01m.indd 6 2/4/16 1:33 PM

บทนำ

เมื่อคนไทยได้รวมกันเป็นปึกแผ่นและสร้างอาณาจักรสุโขทัยขึ้นใน พ.ศ ๑๘๐๐ นั้น ประชาชนมีพระพุทธศาสนาและพระมหากษัตริย์เป็นที่พึ่งที่ยึดเหนี่ยวทางจิตใจอย่างมั่นคง ทั้งสองสถาบันดังกล่าวธำรงอยู่คู่บ้านคู่เมืองตลอดมา ทั้งสมัยกรุงศรีอยุธยา กรุงธนบุรีและกรุงรัตนโกสินทร์ แต่เดิมพระมหากษัตริย์ทรงมีภาระหน้าที่ในการปกครองประเทศ เมื่อมีข้าศึกศัตรูมารุกราน จะทรงเป็นผู้นำกองทัพออกไปทำสงครามป้องกันรักษาบ้านเมือง ในยามสงบก็ทรงดูแลทุกข์สุขของอาณาประชาราษฎร์และทำนุบำรุงประชาชนให้อยู่เย็นเป็นสุข บ้านเมืองจึงเจริญรุ่งเรืองยิ่งขึ้นสืบมา

แม้ประเทศไทยจะมีการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย มีรัฐบาลเป็นฝ่ายรับผิดชอบการบริหารประเทศตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นต้นมาก็ตาม รัชกาลปัจจุบัน คือ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ก็ยังคงทรงปฏิบัติพระราชภารกิจเพื่อประเทศและเพื่อประชาชนอยู่ตลอดเวลา นับแต่เสด็จขึ้นครองราชย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ ตราบถึงปัจจุบัน

เป็นที่ประจักษ์ว่า ทรงคำนึงถึงประโยชน์สุขของราษฎรเป็นสำคัญ ส่วนใหญ่ในปีหนึ่งๆ เป็นเวลาไม่น้อยกว่า ๘ เดือน ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว สมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรม

5802019L01m.indd 1 2/4/16 1:33 PM

ราชินีนาถ พระราชโอรสและพระราชธิดา จะเสด็จประทับแรม ณ พระราชฐานในต่างจังหวัด ภาคเหนือที่ภูพิงคราชนิเวศน์ จังหวัดเชียงใหม่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ภูพานราชนิเวศน์ จังหวัดสกลนคร ภาคใต้ที่ทักษิณราชนิเวศน์ จังหวัดนราธิวาส และภาคกลางที่วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หรือที่พระราชวังบางปะอิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา พระองค์ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนประชาชนหมุนเวียนกันไป เพื่อทรงติดตามความ

เสด็จพระราชดำเนินทรงเยี่ยมราษฎร
ภาคเหนือ ภาคกลาง ภาคใต้ และ
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในถิ่นทุรกันดาร

5802019L01m.indd 2 2/4/16 1:33 PM

ก้าวหน้าของโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โดยมุ่งหวังจะบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้แก่ประชาชนทั่วประเทศอย่างทัดเทียมกัน

ในการเสด็จพระราชดำเนินเยี่ยมราษฎร ไม่ว่าจะเป็นถิ่นทุรกันดารอย่างไร แม้ในหมู่บ้านที่พาหนะใดๆ เข้าไม่ถึง ก็ทรงพระดำเนินข้ามเขาข้ามห้วยเข้าไปจนถึงอย่างไม่ย่อท้อ เพื่อทอดพระเนตรความเป็นอยู่และความทุกข์สุขของราษฎรด้วยพระองค์เอง ทรงไต่ถามข้าราชการและราษฎรในท้องที่อย่างละเอียด จนทราบปัญหาความต้องการพื้นฐานของประชาชน และทรงศึกษาปัญหานั้นๆ อย่างถี่ถ้วน แล้วทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ดำเนินการช่วยเหลือทั้งในลักษณะการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และพระราชทานพระราชดำริให้รัฐบาลจัดตั้งคณะทำงานเพื่อแก้ปัญหาระยะยาว ด้วยมีพระราชดำริว่า การช่วยเหลือราษฎรให้ได้ผล

5802019L01m.indd 3 2/4/16 1:33 PM

จะต้องเป็นการช่วยเหลือเพื่อให้เขาช่วยตัวเองได้ตลอดไป ซึ่งอยู่ในหลักของ “การพัฒนาอย่างยั่งยืน” ดังมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ นับเนื่องถึง พ.ศ. ๒๕๕๗ มีจำนวนมากถึง ๔,๓๕๐ โครงการ จึงทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญาอย่างหลากหลาย เช่น *พระมหากษัตริย์นักพัฒนา กษัตริย์เกษตร พระบิดาแห่งฝนหลวง* เป็นต้น

“โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” คือหัวใจของการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน โดยเฉพาะการพัฒนาชนบท เพื่อยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนที่ยากไร้ในทุกพื้นที่ทั่วประเทศให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน เน้นการพัฒนาแหล่งน้ำ การเกษตร สิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมอาชีพไปพร้อมๆ กัน กำหนดวิธีพัฒนาอย่างครบวงจร เรียกว่า “บริการรวมจุดเดียว” คือ “โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาตามพระราชดำริ” มีจำนวน ๖ ศูนย์เพื่อรองรับโครงการดังกล่าว เป็นการพัฒนาหลายรูปแบบ ลักษณะค่อยเป็นค่อยไปอย่างเป็นขั้นเป็นตอนตามความพร้อมของแต่ละท้องถิ่น การดำเนินงานผ่านมาแล้ว

5802019L01m.indd 4 2/4/16 1:34 PM

เป็นเวลายาวนาน จึงสามารถสนองพระราชดำริได้อย่างมีประสิทธิภาพและสัมฤทธิผล อันสอดคล้องกับแนวคิดของสหประชาชาติเรื่องการพัฒนาสังคมชนบทและเกษตรกรไทย ทำให้ตระหนักได้ว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมิได้ทรงเป็นองค์พระประมุขของประเทศเท่านั้น ยังทรงเป็น "ยอดแห่งนักปราชญ์" "ยอดแห่งนักวิชาการ" ที่ไม่มีใครทัดเทียมได้

พ.ศ. ๒๕๔๙ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงครองราชย์ครบ ๖๐ ปี ทรงเป็นพระมหา

กษัตริย์พระองค์เดียวในบรรดาพระมหากษัตริย์ไทยที่ผ่านมาแล้วทุกกาลสมัยที่ทรงครองราชย์ยาวนานที่สุด พระองค์ทรงพระอัจฉริยภาพล้ำเลิศในสรรพศาสตร์และศิลปะหลายสาขา น้ำพระราชหฤทัยเปี่ยมด้วยพระเมตตาและทรงห่วงใยพสกนิกรอย่างมิอาจประมาณได้ พระราชจริยวัตรดั่งดวงตะวันฉายแสงส่องสว่างสู่พื้นที่ทุกหนแห่งของประเทศ กล่าวได้ว่า ไม่มีที่ใดของผืนแผ่นดินไทยที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปไม่ถึง

5802019L01m.indd 5 2/4/16 1:34 PM

หรือไม่มีใครรู้จักประชาชนและประเทศไทยได้เท่ากับพระองค์

พระราชกรณียกิจเพื่อประชาชนและเพื่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศอย่างมากมายมหาศาลนี้ จึงทรงเป็นศูนย์รวมใจไทยทั้งชาติ ต่างเทิดทูนพระองค์ว่าเป็น "พ่อแห่งแผ่นดิน" และพร้อมใจกันจัดงานถวายราชสักการะอย่างยิ่งใหญ่ในวันคล้ายวันพระบรมราชสมภพ ตรงกับวันที่ ๕ ธันวาคม เป็นประจำทุกปี เรียกว่า "วันเฉลิมพระชนมพรรษา" และในมหามงคลทุกๆ โอกาส

ประเทศไทยมีสถาบันพระมหากษัตริย์เป็นเสาหลักในการสร้างความเป็นปึกแผ่นมั่นคงแก่ชาติและประชาชน ดังที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสร้างสรรค์พัฒนาประเทศให้อุดมสมบูรณ์อย่างยั่งยืนทุกด้าน ซึ่งมิได้หล่อเลี้ยงชีวิตความเป็นอยู่เฉพาะแต่เพียงชาวไทยเท่านั้น หากแต่ยังเกื้อกูลออกไปสู่มวลมนุษยชาติอื่นๆ อีกด้วย สมควรที่จะเผยแพร่พระเกียรติคุณให้ประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนไทยได้ทราบ เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจให้เจริญรอยตามเบื้องพระยุคลบาทในหลักของการทรงงานเพื่อพัฒนาประเทศ ตามกำลังสติปัญญาของแต่ละบุคคลสืบไป

5802019L01m.indd 6 2/4/16 1:34 PM

๑. พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของชาวไทย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นพระมหากษัตริย์ในระบอบประชาธิปไตย เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๘๙ ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ในพระบรมราชจักรีวงศ์ รัชกาลที่ ๙ แห่งกรุงรัตนโกสินทร์ ขณะพระชนมพรรษา ๑๘ พรรษา เป็นเวลาที่อยู่ในระหว่างทรงศึกษา ณ ประเทศสวิตเซอร์แลนด์ ครั้นเมื่อทรงรับราชสมบัติแล้ว จึงเสด็จพระราชดำเนินกลับไปทรงศึกษาต่อ โดยทรงเลือกเรียนวิชานิติศาสตร์และรัฐศาสตร์ ว่าด้วยเรื่องกฎหมายและการปกครอง ระหว่างที่มิได้ประทับอยู่ในประเทศ มีคณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ปฏิบัติพระราชภารกิจแทน เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓ เสด็จนิวัตประเทศไทย อภิเษกสมรสกับหม่อมราชวงศ์สิริกิติ์ กิติยากร และทรงสถาปนาเป็นสมเด็จพระราชินี เมื่อวันที่ ๒๘ เมษายน พ.ศ. ๒๔๙๓

เพื่อความสมบูรณ์แห่งพระมหากษัตริย์ตามโบราณราชประเพณี ทรงรับพระบรมราชาภิเษกเมื่อวันที่ ๕ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๔๙๓ เฉลิมพระปรมาภิไธยว่า “พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มหิตลาธิเบศร รามาธิบดี จักรีนฤบดินทร สยามินทราธิราช บรมนาถบพิตร” ในการพระราชพิธีนั้น ทรงมี

เสด็จเลียบพระนครในมหามงคล
ทรงครองสิริราชสมบัติครบ ๒๕ ปี
ในพระราชพิธีรัชดาภิเษก
พ.ศ. ๒๕๑๔

พระปฐมบรมราชโองการ อันเป็นสัจปฏิญาณว่า "เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนชาวสยาม" แล้วทรงสถาปนาสมเด็จพระราชินี เป็น "สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี" เบื้องต้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระนางเจ้าฯพระบรมราชินี ประทับ ณ พระที่นั่งอัมพรสถาน พระราชวังดุสิต ต่อมาจึงได้มาประทับ ณ พระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ในสวนจิตรลดา ทรงมีพระราชโอรสและพระราชธิดารวม ๔ พระองค์ ตามลำดับดังนี้

พ.ศ. ๒๔๙๔ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าอุบลรัตนราชกัญญา สิริวัฒนาพรรณวดี

พ.ศ. ๒๔๙๕ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราช เจ้าฟ้ามหาวชิราลงกรณ สยามมกุฎราชกุมาร

พ.ศ. ๒๔๙๘ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดา เจ้าฟ้ามหาจักรีสิรินธร รัฐสีมาคุณากรปิยชาติ สยามบรมราชกุมารี

พ.ศ. ๒๕๐๐ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าจุฬาภรณวลัยลักษณ์-อัครราชกุมารี

5802019L01m.indd 8 2/4/16 1:34 PM

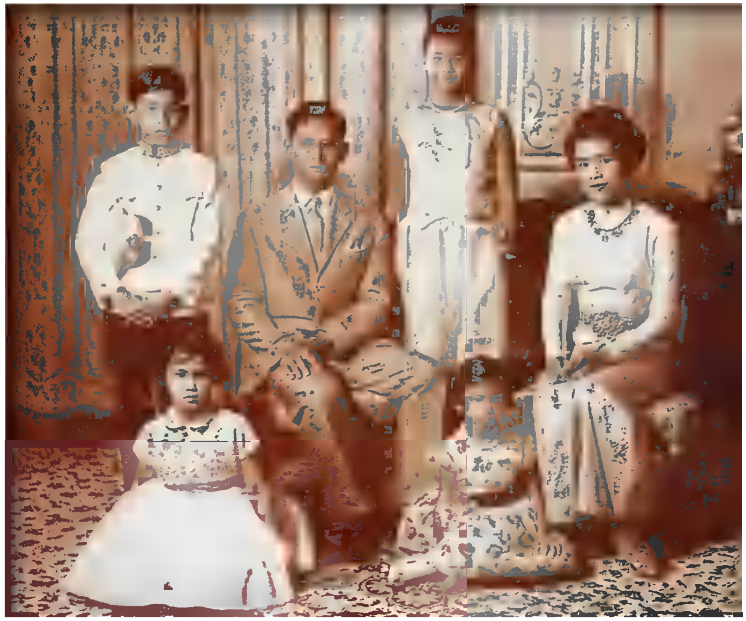

พระบรมฉายาลักษณ์ ทรงฉายพร้อมกับ
พระราชโอรสและพระราชธิดาเมื่อยังทรงพระเยาว์

พระราชโอรส และพระราชธิดาทุกพระองค์ ล้วนยึดมั่นในการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อชาติบ้านเมืองและเพื่อประชาชนชาวไทย สนองพระราชปณิธานพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวตั้งแต่ทรงพระเยาว์ ได้ตามเสด็จพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อทรงงานทุกวาระสม่ำเสมอตราบปัจจุบัน

5802019L01m.indd 9 2/4/16 1:34 PM

๒. พระราชกรณียกิจเพื่อชาติและประชาชน

ประเทศไทยเมื่อแรกที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จขึ้นครองราชย์นั้นท้องที่ในภูมิภาคทั่วไปยังเป็นถิ่นทุรกันดาร ไม่เจริญด้วยถนนหนทางและตึกรามบ้านช่องเช่นปัจจุบัน ประชาชนส่วนมากแร้นแค้นยากจน ไม่มีอาชีพเลี้ยงตัว ไม่มีการศึกษา ห่างไกลทั้งการแพทย์และความรู้เรื่องสุขอนามัยพื้นฐาน ความยากจนอดอยากทำให้เกิดภัยจากนอกประเทศเป็นลัทธิคอมมิวนิสต์เข้าแทรกซึมคุกคามบ้านเมืองอยู่ระยะหนึ่ง

ภาพประวัติศาสตร์สัญลักษณ์ความผูกพันระหว่างพระมหากษัตริย์และประชาชน

โปรดเกล้าฯ ให้ราษฎรได้เข้าเฝ้าฯ อย่างใกล้ชิด

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเอาพระราชหฤทัยใส่ศึกษาสภาพความเป็นอยู่และการทำมาหากินของอาณาประชาราษฎรอย่างทั่วถึงจริงจัง เริ่มจากการเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมเยียนราษฎรทั่วทุกภูมิภาค เพื่อทอดพระเนตรสภาพความเป็นอยู่ที่แท้จริงของประชาชนทั่วประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่คือ เกษตรกรที่ทำนา ทำสวน ทำไร่ ทรงพบว่าปัญหาของคนไทยส่วนใหญ่ขณะนั้นคือ การขาดแคลนที่ทำกิน การประสบภัยธรรมชาติ ความยากจน และสิ่งที่กระทบอันจะเป็นปัญหาสำคัญของประเทศในเวลาต่อมา คือ การเพิ่มจำนวนประชากรอย่างรวดเร็วของคนในชนบท

5802019L01m.indd 11 2/4/16 1:34 PM

ทรงร่วมพิจารณาข้อมูลเกี่ยวกับการปรับปรุงพื้นที่ให้ราษฎรเข้าอยู่อาศัยทำกิน

ทรงวางแนวพระราชดำริ อันเป็นต้นเค้าที่มาของคำว่า โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ ที่มีจำนวนเพิ่มมากขึ้นในเวลาต่อมา พระราชประสงค์ในครั้งนั้นส่วนหนึ่งคือเพื่อผ่อนปรนความเดือดร้อนในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าของประชาชนก่อน อีกส่วนหนึ่งทรงวางแผนงานระยะยาว ค่อยๆ แก้ปัญหาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน เฉพาะแนวพระราชดำริที่ทำอย่างต่อเนื่อง ได้แก่ การพัฒนาปรับปรุงที่ดินที่รกร้างว่างเปล่า ซึ่งมีเนื้อที่กว้างใหญ่ไพศาลในทุกภูมิภาค เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ให้ชาวบ้านได้เข้ามา

5802019L01m.indd 12 2/4/16 1:34 PM

โครงการทดลองการปลูกข้าว
ในเขตพระราชฐาน
บริเวณสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต

ทำมาหากินพร้อมทั้งป้องกันการบุกรุกทำลายป่าสงวนอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์ ทรงมุ่งพัฒนาการเกษตร ให้ความรู้เรื่องการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ รวมทั้งการจำหน่ายพืชผลให้ได้ราคาที่เป็นธรรม เพื่อชาวไร่ชาวนาจะสามารถเลี้ยงชีพพึ่งตัวเองได้ตลอดไป โครงการระยะแรกนี้ เรียกว่า “โครงการส่วนพระองค์”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ให้เจ้าหน้าที่ทำการศึกษาค้นคว้าทดลอง เพื่อนำไปสู่ “การพัฒนาการเกษตร” ในบริเวณที่ดินรอบๆ พระตำหนักจิตรลดารโหฐานในพระราชวังดุสิตก่อนที่จะนำไปดำเนินการในที่ดินแห่งอื่น เมื่อการทดลองประสบผลสำเร็จ จึงพระราชทานพระราชดำริและแนวทางวิธีการปฏิบัติให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการเผยแพร่ออกไปยังชาวนา ชาวไร่ สู่ภูมิภาคทั่วประเทศต่อไป

5802019L01m.indd 13 2/4/16 1:34 PM

พระราชวังของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวต่างจากพระราชวังของกษัตริย์ประเทศใดๆ ในโลก เพราะมีแปลงนาข้าว พื้นที่เลี้ยงโค บ่อเลี้ยงปลา โรงงานผลิตนม แปลงกล้าไม้พันธุ์ต่างๆ ฯลฯ บางโครงการเพื่อขยายปริมาณให้เพียงพอแก่การแจกจ่าย บางโครงการเป็นต้นแบบแห่งการเรียนรู้ บางโครงการเพื่ออนุรักษ์และพัฒนา นอกจากนั้นเป็นสถานที่สำหรับงานวิจัยเพื่อพัฒนาการเกษตรในชนบท พัฒนาอาชีพการเกษตรในชนบทและโรงเรียน จึงทรงได้รับการยกย่องว่าเป็น "กษัตริย์เกษตร" ทรงงานเพื่อปากท้องพสกนิกร ยกฐานะความเป็นอยู่จากความยากจนให้สามารถเลี้ยงตัวเองได้อย่างมีสุข

ในสวนจิตรลดา พระราชวังดุสิต มีโครงการทดลองก่อนเผยแพร่ออกสู่ประชาชน ดังต่อไปนี้

การทำแปลงนาในสวนจิตรลดา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์ให้เกษตรกรและหน่วยราชการที่มีหน้าที่ เข้าใจวิธีการปลูกข้าวว่าการทำนาจะให้ได้ผลผลิตสูง จะต้องใช้ข้าวพันธุ์ดี รู้จักวิธีปลูกที่ถูกต้อง และมีการบำรุงดิน พันธุ์ข้าวที่ดีนั้นจะให้ผลผลิตสูง ต้านทานโรคและแมลงได้ดี

ดังนั้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๔ หลังจากเสร็จงานพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ ณ มณฑลพิธีท้องสนามหลวงแล้ว ทรงพระกรุณาให้นำข้าวพันธุ์ดีชื่อข้าว "นางมล" มาทดลองปลูก

5802019L01m.indd 14 2/4/16 1:34 PM

พระราชพิธี
พืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ

ขยายพันธุ์ในแปลงนาสวนจิตรลดา เพื่อเก็บเกี่ยวไว้ใช้ในงานพระราชพิธีในปีต่อไป และเพื่อพระราชทานแจกจ่ายแก่ราษฎรทั่วประเทศในฤดูที่มีการปลูกข้าวปีถัดไป

แปลงนาทดลองตัวอย่างทำเป็น ๓ แปลง ปลูกทั้ง ๓ วิธี คือ นาดำ นาหยอด และ นาหว่าน ใช้ปุ๋ยคอก ปุ๋ยหมัก และปุ๋ยเคมี ต่างๆ กันให้ชาวนาเข้ามาชมเพื่อนำวิธีการไปใช้ แล้วขยายการปลูกข้าวเจ้า ข้าวเหนียว และพืชไร่อื่นๆ ในปีต่อๆ มา เฉพาะนอกฤดูทำนา ทรงให้ปลูกพืชตระกูลถั่ว ได้แก่ ถั่วลิสง ถั่วแดง ถั่วเขียวและถั่วเหลือง อันเป็นการเพิ่มผลผลิตพืชไร่ หมายถึงการเพิ่มรายได้ และซากพืชเมื่อไถกลบจะเป็นปุ๋ยสด ให้ประโยชน์ช่วยบำรุงดิน ปรับปรุงผืนนาให้เป็นดินที่อุดมสมบูรณ์ด้วยแร่ธาตุเป็นผลดีต่อการปลูกข้าว

5802019L01m.indd 15 2/4/16 1:34 PM

การปลูกข้าว นาดำ นาหยอด และนาหว่าน เป็นข้าวที่ต้องการน้ำมาก แต่ประเทศไทยมีพันธุ์ข้าวที่ปลูกขึ้นในที่น้ำน้อย อาศัยน้ำเฉพาะน้ำฝนจากฟ้าอย่างเดียว เรียกว่าข้าวไร่ ปลูกบนที่เนินสูง บนเขา และที่ราบสูงตามสภาพภูมิศาสตร์ เจริญเติบโตได้แม้ฝนจะตกน้อย ทนทานความแห้งแล้ง มีหลายพันธุ์ คือ ข้าวไร่สำหรับพื้นที่สูง พื้นที่ต่ำ และข้าวที่ลุ่ม ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรเห็นจากการเสด็จเยือนราษฎรไปทั่วทุกหนแห่ง จึงทรงมีพระราชดำริส่งเสริมการปลูกข้าวไร่

พระราชทานพระราชดำริในการจัดรูปที่ดิน
เพื่อใช้ที่ดินให้ได้ประโยชน์สูงสุด

5802019L01m.indd 16 2/4/16 1:34 PM

พ.ศ. ๒๕๑๗ ทรงทำแปลงนาทดลองปลูกข้าวไร่ โดยนำดินจากจังหวัดต่างๆ ทั้ง ๔ ภาค มาเป็นดินทดลองปลูก เพราะทุกภาคของประเทศจะมีพันธุ์ข้าวไร่เฉพาะท้องถิ่นอยู่ทุกภาค เป็นการรักษาพันธุ์ดั้งเดิมและปรับปรุงพัฒนาพันธุ์ให้มีคุณภาพขึ้น การทดลองปลูกข้าวไร่ในแปลงนาสวนจิตรลดา จึงได้ข้าวสายพันธุ์ที่พัฒนาคุณภาพ สามารถขยายผลออกไปอย่างกว้างขวางสู่จังหวัดต่างๆ ที่อยู่ในภูมิภาคแห้งแล้ง เป็นการช่วยให้มีการผลิตข้าวเพื่อการบริโภคอย่างเพียงพอทั่วประเทศอีกทางหนึ่ง

พันธุ์ข้าวที่ปลูกในสวนจิตรลดา เป็น "พันธุ์ข้าวทรงปลูกพระราชทาน" ส่วนหนึ่งเตรียมไว้สำหรับการพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ อีกส่วนหนึ่งนำบรรจุซองพระราชทานแก่ชาวไร่ชาวนาทั่วประเทศ เพื่อเป็นสิริมงคลแก่การเพาะปลูกของเกษตรกร การดำเนินงานดังกล่าวยังคงถือปฏิบัติอยู่ถึงทุกวันนี้

โรงสีข้าวตัวอย่าง

โรงสีข้าวในบริเวณสวนจิตรลดา มีเครื่องจักรสีข้าวที่สร้างขึ้นภายในประเทศ มียุ้งฉางแบบต่างๆ ทั้งที่สร้างด้วยไม้ ด้วยเหล็ก และคอนกรีต มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาทดลองวิธีการสีข้าวให้ได้ผลดีที่สุด ตลอดจนการเก็บรักษาข้าวเปลือก แล้วเก็บเป็นข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยต่อไป

5802019L01m.indd 17 2/4/16 1:34 PM

ส่วนแกลบหรือเปลือกข้าว ซึ่งได้จากการสีข้าว นำไปทำปุ๋ยด้วยการบดผสมกับสารเคมีสูตรต่างๆ หรืออัดแท่งเป็นเชื้อเพลิงสำหรับใช้แทนฟืนได้

การเลี้ยงโคนมในสวนจิตรลดา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์ให้เด็กไทยดื่มนม เพื่อเสริมสร้างสรีระร่างกาย บำรุงสมองและให้มีสุขภาพดีอีกประการหนึ่ง ทรงเห็นความสำคัญของอาชีพเลี้ยงโคนมซึ่งเป็นอาชีพที่สามารถเลี้ยงครอบครัวเกษตรกรได้ อันจะมีส่วนช่วยประหยัดเงินตราต่างประเทศ ที่ชาวไทยสั่งซื้อน้ำนมจากต่างประเทศเข้ามาบริโภค ซึ่งปีหนึ่งๆ เป็นจำนวนเงินสูงมาก ดังนั้น ใน พ.ศ. ๒๕๐๕ จึงทรงสร้างโรงโคนมทดลอง สำหรับเลี้ยงโคนมที่มีผู้นำมาถวายไว้ ๖ ตัว ได้รีดนมเมื่อโคนมเหล่านั้นตกลูก น้ำนมส่วนที่เหลือจากการเลี้ยงลูกโค ได้จำหน่ายให้แก่ข้าราชบริพารในสวนจิตรลดา การดำเนินงานระยะนั้น คือแนวทางการวางโครงการผลิตนมที่สมบูรณ์แบบต่อไป

ระยะแรกของการส่งเสริมเกษตรกรเลี้ยงโคในประเทศหลายกลุ่มเผชิญปัญหาจำหน่ายน้ำนมไม่หมด บูดเสียเป็นส่วนมาก ต้องเททิ้งอย่างน่าเสียดาย เป็นความเดือดร้อนที่ค่อนข้างวิกฤติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาคิดค้นวิธีทำน้ำนมที่เหลือให้เป็นนมผง ซึ่งสามารถเก็บไว้จำหน่ายในโอกาสต่อไปได้ ทรงออกแบบเครื่องจักรกลและสร้างโรงงานผลิตนมผง นมอัดเม็ดใกล้ๆ โรงโคนมด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ เปิดดำเนินการเมื่อ

5802019L01m.indd 18 2/4/16 1:34 PM

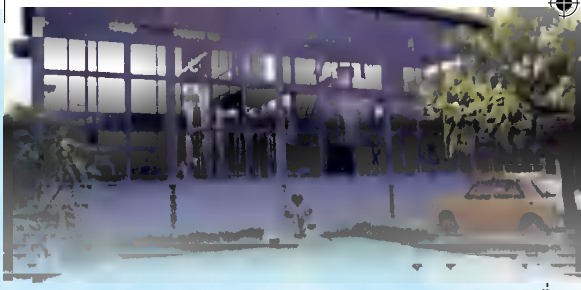

โรงนมผงสวนดุสิต

พ.ศ. ๒๕๑๒ พระราชทานชื่อนมผงที่ผลิตนี้ว่า “นมผงสวนดุสิต” เพื่อให้เป็นแบบอย่างแก่ผู้เข้าไปศึกษาและมีเป้าหมายในการเลือกอาชีพนี้

พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้จัดตั้ง “ศูนย์รวมนมสวนจิตรลดา” รับน้ำนมดิบจากสหกรณ์โคนมต่างๆ มาผลิตเป็นน้ำนมที่ผ่านการฆ่าเชื้อ แล้วนำออกจำหน่ายตามโรงเรียนต่างๆ เป็นการเผยแพร่และส่งเสริมการบริโภคผลิตภัณฑ์นมให้กว้างขวางตามพระราชประสงค์แต่ต้น

นอกจากน้ำนมโคแล้ว มูลโคก็ยังให้ประโยชน์เพราะเป็นแก๊สชีวภาพเชื้อเพลิงอย่างดี โดยการหมักมูลโคในถังให้เกิดแก๊สชีวภาพ และนำมาใช้หุงต้มอาหารในครัวเรือน หากมีเป็นจำนวนมาก สามารถจำหน่ายได้ ก็จะเป็นการสร้างรายได้อีกทางหนึ่ง

พระราชปณิธานเพื่อสร้างอาชีพแก่ประชาชน เสริมสร้างเยาวชนให้มีสุขภาพกาย มีปัญญาดี สร้างแบบอย่างการพัฒนาอุตสาหกรรมทางอาหาร ยังคงดำเนินต่อไปอย่างเข้มแข็งและก้าวหน้าตราบจนถึงปัจจุบัน

5802019L01m.indd 19 2/4/16 1:34 PM

การเลี้ยงปลาในสวนจิตรลดา

ความห่วงใยสุขภาพและพลานามัยของประชาชนในชาติ ก่อให้เกิดพระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทุ่มเทเพื่อให้บังเกิดผลมาตั้งแต่ต้นรัชกาล แม้กาลเวลาผ่านมากว่า ๖๐ ปี ชาวไทยยังคงซาบซึ้งในน้ำพระราชหฤทัยของพระองค์ไม่เสื่อมคลาย โดยเฉพาะการที่ทรงเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืด

ทรงขยายพันธุ์ปลา

หลากหลายพันธุ์เพื่อให้เป็นอาหารที่มีแร่ธาตุโปรตีนบำรุงร่างกาย และเพื่อให้มีปริมาณมากพอแก่การเลี้ยงประชาชนทั้งประเทศ

ตั้งแต่โบราณ ปลาน้ำจืดเป็นอาหารหลักอย่างหนึ่งของชาวไทย มีรสอร่อยย่อยง่าย อยู่ในแหล่งน้ำธรรมชาติ แต่ปริมาณ

5802019L01m.indd 20 2/4/16 1:34 PM

ได้ลดน้อยลงและหายากมากขึ้นเนื่องจากมีประชากรเพิ่มขึ้นและขาดแหล่งน้ำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้โปรดเกล้าฯ ให้เพาะเลี้ยงพันธุ์ปลาที่โตเร็วและแพร่พันธุ์ได้จำนวนมากๆ ในสระน้ำสวนจิตรลดา ทั้งพันธุ์ปลาไทยและปลาต่างประเทศ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้แก่ ปลาหมอเทศ และ พ.ศ ๒๕๐๘ เมื่อกษัตริย์อากิฮิโต แห่งประเทศญี่ปุ่น ครั้งยังทรงเป็นมกุฎราชกุมาร ทรงนำพันธุ์ปลานิลมาถวาย โปรดเกล้าฯ ให้ขยายพันธุ์ให้มาก ส่วนหนึ่งทรงแจกจ่ายให้แก่ประชาชน และอีกส่วนหนึ่งทรงมอบให้กรมประมงขยายปริมาณนับเป็นจำนวนล้านๆ ตัว เพื่อทำประโยชน์ให้กว้างขวาง

ดังเช่น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๗ เกิดทุพภิกขภัยในประเทศบังกลาเทศรุนแรงมาก ชาวเมืองอดอยากเพราะขาดแคลนอาหาร พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ ให้รัฐบาลไทยส่งพันธุ์ปลานิล ๕๐๐,๐๐๐ ตัว ให้รัฐบาลบังกลาเทศ เพื่อปล่อยลงในแหล่งน้ำธรรมชาติ เป็นการสร้างแหล่งอาหารให้มีเพียงพอแก่การบริโภคทั้งประเทศ

ปลาหมอเทศ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวางพื้นฐานการสร้างอาหาร “ปลาน้ำจืด” สำหรับประชากรไทยและประชากรโลก เพื่อเลี้ยงชีวิตมาแต่ต้น ให้เป็นแบบอย่างในการผลิตเพื่อการพัฒนายังประโยชน์ยั่งยืนถึงปัจจุบัน

5802019L01m.indd 21 2/4/16 1:34 PM

๓. โครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

การทำมาหากินของชาวไทยผูกพันกับวิถีเกษตร ต้องอาศัยน้ำ ดิน และภูมิอากาศ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงแสวงหาวิธีบรรเทาปัญหาต่างๆ ตลอดเวลา ด้วยเหตุนี้ พระราชกรณียกิจด้านการเกษตรจึงเกิดขึ้นพร้อมๆ กันหลายด้าน โดยเฉพาะทรงฟื้นฟู "การพระราชพิธีพืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ" เพื่อเป็นกำลังใจแก่เกษตรกร

พระราชกรณียกิจด้านพัฒนาการเกษตร เริ่มต้นในสวนจิตรลดา การจัดหาน้ำคือการชลประทาน ซึ่งมีโครงการมากที่สุด นอกจากนั้น ได้แก่ การเพาะปลูก ดินและการจัดการดิน สหกรณ์ ป่าไม้ ปศุสัตว์และประมง ทุกด้านที่กล่าวมา ล้วนมีโครงการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริจำนวนมากรองรับทั้งสิ้น

โครงการชลประทานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเอาพระราชหฤทัยใส่เรื่องน้ำสม่ำเสมอตราบปัจจุบัน ทรงให้ความสำคัญว่า "น้ำคือชีวิต" พระราชดำรัสที่ทรงย้ำให้เข้าใจอย่างลึกซึ้งอีกว่า "หลักสำคัญต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะว่าสิ่งมีชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้า ไม่มีน้ำ คนอยู่ไม่ได้"

อ่างเก็บน้ำ จังหวัดเพชรบุรี

โครงการชลประทานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ หรือเรียกว่า “โครงการพัฒนาแหล่งน้ำอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” โครงการแรกคือ *อ่างเก็บน้ำเขาเต่า* ตำบลหนองแก อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เริ่มเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๖ สร้างเสร็จเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๖ เป็นโครงการเก็บกักน้ำจืดสำหรับบริโภคและการเกษตร ตลอดจนทรงวางรากฐานการพัฒนาต้นน้ำ เพื่อการปลูกป่า

ทอดพระเนตรการขุดคลองปล่อยน้ำเสีย
จากพรุบาเจาะลงสู่ทะเล
ณ อำเภอบาเจาะ จังหวัดนราธิวาส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเกื้อกูลชุมชนภาคเหนือ ทั้งชาวไทยพื้นราบและชาวไทยภูเขาที่อยู่บนดอยสูง ส่วนชาวไทยภาคใต้ และชาวไทยมุสลิมที่อยู่ในพื้นที่ติดทะเล ทรงหาวิธีการป้องกันน้ำเค็มมิให้ไหลเข้าแม่น้ำซึ่งจะทำให้น้ำกร่อย น้ำเค็มไม่สามารถนำมาใช้เพาะปลูกได้ จึงทำคลองระบายน้ำที่ขังในพรุออกสู่ทะเลและสกัดกั้นมิให้ไหลกลับ พื้นที่พรุกว้างขวางมีดินเป็นกรด จึงปรับปรุงแก้ไขให้ใช้ประโยชน์ทำกินได้ สำหรับภาคกลางซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีน้ำท่วม น้ำหลาก ก็ใช้วิธีผันและกักเก็บน้ำด้วย “แก้มลิง”

5802019L01m.indd 23 2/4/16 1:34 PM

เพื่อนำน้ำมาใช้ประโยชน์ในฤดูแล้ง ส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภูมิภาคที่มีแต่ความแห้งแล้ง ฝนไม่ตกตามฤดูกาล พื้นดินมีแต่รอยแตกระแหง เป็นลูกเนินที่ราบสูงกว้างใหญ่ ราษฎรอีสานขาดแคลนน้ำกินน้ำใช้รุนแรงที่สุดยิ่งกว่าภาคใดๆ ทรงพัฒนาระบบลุ่มน้ำในอีสานเหนือและอีสานใต้ ขุดลอกแหล่งน้ำธรรมชาติน้อยใหญ่ นับตั้งแต่ ห้วย หนอง คลอง บึง สระ ปรับปรุงสภาพพื้นที่ลำน้ำหลักของแต่ละจังหวัด ให้น้ำหล่อเลี้ยงทั่วถึง สร้างอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ บางแห่งใช้วิธีผันน้ำลอดใต้อุโมงค์จากพื้นที่สูงมาสู่พื้นล่าง เป็นต้น

5802019L01m.indd 24 2/4/16 1:34 PM

ความแห้งแล้งของภาคอีสาน

การชลประทานและพัฒนาแหล่งน้ำทั่วประเทศ ประมวลได้ถึงเมื่อทรงดำรงสิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี เมื่อพ.ศ. ๒๕๓๙ มีโครงการถึง ๒,๒๓๕ โครงการ เป็นแหล่งน้ำลักษณะต่างๆ ประกอบด้วย เขื่อน อ่างเก็บน้ำ ฝาย ประตูน้ำ คลองส่งน้ำ สระน้ำ จะเป็นประเภทใดขึ้นอยู่กับสภาพทางภูมิศาสตร์ แบ่งตามภาคต่างๆ ได้ดังนี้

เขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล
จังหวัดเชียงใหม่

ภาคเหนือ มี ๙๓๕ โครงการ เช่น อ่างเก็บน้ำ ทำนบ ฝาย และเขื่อน เฉพาะเขื่อนขนาดใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ ๒ แห่ง คือ "เขื่อนแม่งัดสมบูรณ์ชล" อำเภอแม่แตง และ "เขื่อนแม่กวงอุดมธารา" อำเภอดอยสะเก็ด เขื่อนทั้งสองแห่งสามารถจ่ายน้ำออกไปสู่ชุมชนในจังหวัดโดยรอบได้ ส่วนฝายใหญ่ที่สุดคือ "ฝายแม่ยม" อำเภอสอง จังหวัดแพร่

5802019L01m.indd 25 2/4/16 1:34 PM

ทรงห่วงใยทุกข์สุขของราษฎร
ในเขตพื้นที่น้ำท่วมกรุงเทพมหานคร

อ่างเก็บน้ำรัตนัย จังหวัดเพชรบูรณ์

เขื่อนแม่กวงอุดมธารา จังหวัดเชียงใหม่

ภาคกลาง มี ๓๑๕ โครงการ เช่น "เขื่อนเจ้าพระยา" จังหวัดชัยนาท "เขื่อนวชิราลงกรณ" และ "เขื่อนศรีนครินทร์" จังหวัดกาญจนบุรี "เขื่อนแก่งกระจาน" จังหวัดเพชรบุรี "เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์" จังหวัดลพบุรี "เขื่อนขุนด่านปราการชล (เขื่อนคลองท่าด่าน)" จังหวัดนครนายก "คลองระบายน้ำเจริญราษฎร์" จังหวัดสมุทรปราการ "คลองระบายน้ำชลหารพิจิตร" จังหวัดสมุทรปราการ "สระเก็บน้ำพระรามเก้า" จังหวัดปทุมธานี

เขื่อนเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท

เขื่อนขุนด่านปราการชล
(เขื่อนคลองท่าด่าน) จังหวัดนครนายก

5802019L01m.indd 26 2/4/16 1:34 PM

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี ๔๘๘ โครงการ เป็นอ่างเก็บน้ำและอุโมงค์ผันน้ำ เช่น “อ่างเก็บน้ำลำนางรอง” อำเภอโนนดินแดง จังหวัดบุรีรัมย์ “เขื่อนน้ำเชิน” อำเภอชุมแพ “บึงกุดเค้า” อำเภอมัญจาคีรี จังหวัดขอนแก่น “โครงการพัฒนาลุ่มน้ำก่ำ” ที่ไหลผ่านจังหวัดสกลนครและนครพนม “อ่างเก็บน้ำห้วยเดียก” “อ่างเก็บน้ำลำปลายมาศ” จังหวัดนครราชสีมา

ฝายห้วยน้ำพร้า
จังหวัดอุตรดิตถ์

คลองส่งน้ำจากฝายห้วยน้ำพร้า
จังหวัดอุตรดิตถ์

ลุ่มน้ำก่ำ จังหวัดสกลนคร

5802019L01m.indd 27 2/4/16 1:35 PM

ภาคใต้ มี ๔๙๗ โครงการ เช่น “พรุควนเคร็ง” ที่ลุ่มน้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช “คลองระบายน้ำปากคลองมูโนะ” จังหวัดนราธิวาส “คันกั้นน้ำเค็ม” รอบเกาะสะท้อน จังหวัดสงขลา

ประตูระบายน้ำบางนรา จังหวัดนราธิวาส

ประตูระบายน้ำอุทกวิภาชประสิทธิ์
โครงการพัฒนาพื้นที่ลุ่มน้ำปากพนัง
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ตรวจสภาพแม่น้ำปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

แนวป้องกันน้ำเซาะตลิ่งวัดเลียบ
จังหวัดปัตตานี

การพัฒนาชลประทานและแหล่งน้ำแต่ละแห่ง ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวมและอาชีพต่างๆ ตามมาหลายประการ ได้แก่

* พลังน้ำจากเขื่อนนำมาผลิตกระแสไฟฟ้าให้แสงสว่าง
* เกิดอาชีพประมงน้ำจืด
* เป็นแหล่งท่องเที่ยวและทัศนศึกษา เป็นสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ

5802019L01m.indd 28 2/4/16 1:35 PM

ฝนหลวง

เมื่อฝนทิ้งช่วง ไม่ตกในพื้นที่ที่เกษตรกรต้องการ เกิดความแห้งแล้ง พืชผลเสียหาย โดยเฉพาะที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เมื่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทอดพระเนตรเห็นความแห้งแล้งและราษฎรยากจน ขณะประทับเครื่องบินพระที่นั่งผ่านเทือกเขาภูพาน ทรงสังเกตเห็นว่าท้องฟ้าบริเวณนั้นมีเมฆมาก แต่เมฆไม่สามารถก่อตัวเป็นหยดน้ำจึงมีพระราชดำริศึกษาวิชาการอุตุนิยมวิทยาและการดัดแปรสภาพอากาศทำให้เกิดฝน ทรงศึกษาค้นคว้าตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๙๙ มาอย่างต่อเนื่อง

ทรงอธิบายการทำฝนหลวง

การปฏิบัติการทำฝนเทียม

ทรงทดลองครั้งแรก บริเวณเหนืออุทยานแห่งชาติเขาใหญ่ อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา เมื่อวันที่ ๑ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ โดยนักบินทดลองบินขึ้นไปหยอดน้ำแข็งแห้งบนยอดเมฆสูง ๑๐,๐๐๐ ฟุต เกิดการกลั่นรวมตัวหนาแน่น ก่อยอดสูงขึ้นเป็นเมฆฝนใหญ่ เคลื่อนตัวตามลมไปทางหลังเขาและตกลงสู่พื้นที่นั้น การปฏิบัติและทดลองทางวิชาการควบคู่กันเป็นผลสำเร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ สามารถทำให้ฝนตกลงในพื้นที่ตามต้องการได้

5802019L01m.indd 29 2/4/16 1:35 PM

จากนั้นชื่อ “ฝนหลวง” หรือ “ฝนพระราชทาน” ได้แก้ปัญหาฝนแล้งของเกษตรกรไทยทั่วถึงทั้งประเทศ ปีหนึ่งๆ ไม่ต่ำกว่า ๒๔ จังหวัด คำนวณเป็นพื้นที่เพาะปลูกมากกว่า ๓๐ ล้านไร่ นอกจากนั้นยังช่วยเสริมเส้นทางคมนาคมทางน้ำ เพิ่มปริมาณน้ำในบริเวณที่แม่น้ำตื้นเขิน เจือจางและบำบัดน้ำเสีย เพิ่มปริมาณน้ำในเขื่อนและแหล่งเก็บน้ำต่างๆ ผลิตกระแสไฟฟ้า ตลอดจนดับไฟป่าและหมอกควันจากไฟป่าอีกด้วย

วันที่ ๑๙ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๑๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชบัญชาสาธิตการทำฝนหลวงให้คณะผู้แทนจากประเทศสิงคโปร์ชม ทรงควบคุมให้เมฆนำพาฝนไปตกลงสู่พื้นที่เป้าหมาย ณ เขื่อนแก่งกระจาน จังหวัดเพชรบุรี ในเวลา ๕ ชั่วโมง ตรงเวลาตามที่กำหนด ดังนั้น เมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๓ รัฐบาลได้มีมติเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็น “พระบิดาแห่งเทคโนโลยีของไทย” และกำหนดให้วันที่ ๑๙ ตุลาคมของทุกปีเป็น “วันเทคโนโลยีของไทย”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงคิดค้นกระบวนการทำฝนหลวงให้ได้ผลดียิ่งขึ้น คือเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้พระราชทานตำราฝนหลวง ซึ่งประดิษฐ์เป็นภาพแสดงขั้นตอนการปฏิบัติด้วยคอมพิวเตอร์ เพื่อผู้ปฏิบัติยึดถือเป็นแนวเดียวกัน นอกจากนั้นทรงพระกรุณาเสด็จพระราชดำเนินไปทรงสอนเรื่องฝนหลวง แก่นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาโรงเรียนวังไกลกังวล ณ ศูนย์ปฏิบัติการฝนหลวงสนามบินบ่อฝ้าย จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

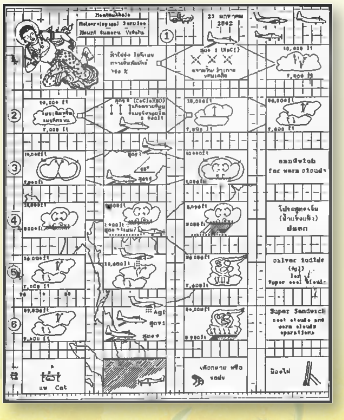

5802019L01m.indd 30 2/4/16 1:35 PM

ออกอากาศรายการศึกษาทัศน์ ถ่ายทอดทางไกลผ่านดาวเทียม ให้ได้เรียนรู้ทั่วกันอย่างกว้างขวาง

ทรงสอนนักเรียนโรงเรียนวังไกลกังวล

การพัฒนาที่ดินเพื่อจัดสรรที่ทำกิน

การที่ประชากรเพิ่มแต่ที่ดินทำกินกลับลดน้อยลง เกษตรกรส่วนใหญ่ต้องเช่าที่ทำกิน ที่ดินบางแห่งมีสภาพเสื่อมโทรมขาดความอุดมสมบูรณ์ เป็นสาเหตุให้ราษฎรทำผิดกฎหมาย บุกรุกป่าสงวนแห่งชาติอย่างรู้เท่าไม่ถึงการณ์

สมัยก่อน มีพื้นที่ที่ไร้ประโยชน์ รกร้างว่างเปล่าไม่สามารถทำกินได้ กระจายอยู่เกือบทุกภูมิภาคของประเทศ เกิดจากสาเหตุหลายประการ คือ ภาคเหนือ โค่นไม้ทำลายป่า ทำไร่เลื่อนลอย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ตัดไม้โดยไม่มีการปลูกทดแทน ภาคใต้เป็นดินเปรี้ยวและดินพรุ ส่วนภาคกลาง ที่ดินเสื่อมโทรม หน้าดินถูกทำลายจนแห้งแล้ง พื้นดินขาดน้ำกลายเป็นดินดาน ซึ่งการแก้ปัญหาแต่ละภาค เพื่อให้ดินมีคุณภาพสำหรับการเพาะปลูกต้องอาศัยหลักวิชาการพัฒนาแก้ไขหลายวิธีการ ซึ่งต่างไม่ซ้ำกันตามสภาพภูมิศาสตร์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงช่วยเหลือให้ราษฎรมีที่ทำกินอย่างจริงจังมาตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๖ ทรงเร่งรัดพัฒนาพื้นที่จำนวนมากเหล่านี้ให้มีคุณภาพ เพื่อเปิดให้เป็นที่

5802019L01m.indd 31 2/4/16 1:35 PM

ทอดพระเนตรเรือนเพาะชำกล้าไม้ปลูกป่าทดแทนเพื่อรักษาต้นน้ำ

ทำกิน การฟื้นฟูดินให้เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่านั้นบางแห่งได้ประโยชน์มาก เพราะได้อนุรักษ์แหล่งต้นน้ำ เป็นการชะลอการบุกรุกทำลายป่าด้วย

การจัดสรรที่ดินทำกินให้แก่เกษตรกรอย่างเพียงพอและยุติธรรม แต่ไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินนั้น ทรงมีพระราชดำริให้ทางราชการจัดในรูปแบบ "สหกรณ์การเกษตร" สมาชิกทุกครัวเรือนมีสิทธิ์ทำมาหากินบนผืนแผ่นดินนั้นชั่วลูกชั่วหลาน แต่ไม่สามารถนำที่ดินไปขาย จำนองหรือโอนให้แก่ผู้ใดได้ เพราะเป็นของส่วนรวม คือ ของสหกรณ์การเกษตร ในระยะก่อร่างสร้างตัว ชาวนา ชาวไร่จะได้รับการช่วยเหลือในด้านเงินทุน ปุ๋ย เครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็น รวมทั้งคำแนะนำจากทางราชการ ตราบกระทั่งเลี้ยงตัวเองได้

การจัดสรรที่ดินให้แก่ราษฎรยากจนในลักษณะดังกล่าว รัฐบาลได้สนองพระราชดำริดำเนินงานในพื้นที่พัฒนาไปแล้วทั่วประเทศ ในเวลาต่อมา ที่สำคัญอย่างยิ่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๘ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานที่นาเนื้อที่ ๕๑,๙๖๗ ไร่ ในพื้นที่ ๘ จังหวัด คือ พระนครศรีอยุธยา ฉะเชิงเทรา นครปฐม สุพรรณบุรี เพชรบุรี สระบุรี ปทุมธานีและ

5802019L01m.indd 32 2/4/16 1:35 PM

นครนายก อันเป็นทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ให้รัฐบาลวางโครงการปฏิรูปที่ดิน เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรที่ยากจนตามรูปแบบสหกรณ์การเกษตรที่จัดมาก่อนแล้ว พร้อมทั้งให้สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ตั้งกองทุนสนับสนุนสหกรณ์ด้วย

การพระราชทานที่ดินแก่ชาวไร่ชาวนาทั่วไปได้ทำกิน คือ “ภูมิทาน” จากน้ำพระราชหฤทัย “พ่อของแผ่นดิน” ที่ทรงเมตตารักและห่วงใยประชาชน ประดุจลูกของแผ่นดินอย่างไม่เสื่อมคลาย เป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นพ้น และเป็นบุญของชาวไทยที่ได้เกิดมาบนผืนแผ่นดินไทย

หมู่บ้านสหกรณ์การเกษตร

ในการจัดสรรที่ทำกินแก่ราษฎรนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำริแนะนำให้จัดตั้ง “หมู่บ้านสหกรณ์การเกษตร” แต่ละหมู่บ้านมีคณะกรรมการบริหาร มีสำนักสงฆ์ สถานีอนามัย บ้านสหกรณ์ และสถานบริการสาธารณูปโภคอื่นๆ

5802019L01m.indd 33 2/4/16 1:35 PM

ที่เป็นประโยชน์ ดังนั้น เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๔ "หมู่บ้านสหกรณ์การเกษตรหุบกะพง" ณ อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี จึงเกิดขึ้นตามพระบรมราโชบายของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นแห่งแรก มีพระราชประสงค์ให้สมาชิกของหมู่บ้านรวมตัวกันในการประกอบการพาณิชย์ เพื่อได้รับผลตอบแทนเต็มเม็ดเต็มหน่วย ไม่ถูกพ่อค้าคนกลางกดราคาผลผลิต การก่อตั้งเป็นหมู่บ้านดังกล่าว สามารถนำไปสู่การพัฒนาที่เป็นองค์รวม เช่น การสร้างถนน แหล่งน้ำ การสาธารณูปโภค การปลูกพืช การบำรุงดิน การเลี้ยงโคพันธุ์ การทำปุ๋ย การฝึกอาชีพอื่นๆ ตลอดจนสร้างโรงงานสำหรับผลผลิตในแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งการรวมตัวเป็นกลุ่มย่อมมีพลังความคิดที่สามารถสร้างความมั่นคงทั้งตนเองและท้องถิ่นได้ กิจการสหกรณ์จึงมีโอกาสเติบโตและขยายออกไปกว้างขวางทั่วประเทศ ในเวลาต่อมาได้ขยายโครงงานเป็นศูนย์สาธิตเพื่อทดลองกิจกรรมทางการเกษตรออกไปอย่างกว้างขวาง เป็นแบบอย่างให้เกษตรกรในหลายท้องที่ดำเนินตามอย่างสัมฤทธิผล

ธนาคารโคกระบือเพื่อเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

เมื่อวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๒๒ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี (ปัจจุบันพื้นที่นี้อยู่ในเขตจังหวัดสระแก้ว) ได้พบว่า ชาวไร่ ชาวนา ประกอบอาชีพไม่พอเลี้ยงครอบครัว

5802019L01m.indd 34 2/4/16 1:35 PM

เนื่องจากเมื่อขายผลผลิตแล้วถูกหักค่าเช่าโคกระบือ ที่เช่ามาใช้แรงงานด้วยราคาแพงมาก เป็นวงจรชีวิตที่หนีความยากจนไม่หลุดพ้น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชดำริให้กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ดำเนินโครงการ "ธนาคารโคกระบือเพื่อเกษตรกรอันเนื่องมาจากพระราชดำริ" ช่วยแบ่งเบาค่าเช่าของเกษตรกรและเปิดโอกาสให้ได้เป็นเจ้าของโคกระบือด้วยเบื้องต้นพระราชทานพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์และโคกระบือที่มีผู้น้อมเกล้าฯ ถวาย ให้เป็นทุนดำเนินการ

กรมปศุสัตว์สนองพระราชดำริ โดยนำโคกระบือในครอบครองจำนวน ๒๘๐ ตัว ออกมาดำเนินการตามระบบของธนาคารเพื่อช่วยเหลือให้ราษฎรที่ยากจนเช่าซื้อและผ่อนส่งคืนในเวลา ๓ ปี กำหนดให้บริการลักษณะต่างๆ คือ ให้เช่าซื้อผ่อนส่งระยะยาว ให้เช่าเพื่อใช้งาน ให้ยืมเพื่อนำไปผสมพันธุ์ และให้ยืมใช้งานโดยมีบัญชีดูแล รักษา แจกจ่ายตามหลักการของธนาคาร

โครงการธนาคารโคกระบือในเวลานั้นนับว่าเป็นเรื่องใหม่แต่เป็นที่นิยมของเกษตรกรที่ยากจนมาก กิจการธนาคารขยายออกกว้างขวางทั่วประเทศ ตั้งแต่เริ่มดำเนินการเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๒ - พ.ศ. ๒๕๕๗ มีเกษตรกรได้รับความช่วยเหลือโคกระบือแล้ว ๒๑๐,๐๑๖ ราย มีเกษตรกรที่ยังอยู่ในความดูแลของโครงการฯ จำนวน ๑๑๓,๒๗๔ ราย จำนวนโคกระบือ รวมทั้งสิ้น ๑๑๔,๔๓๗ ตัว เป็นโค จำนวน ๗๘,๕๔๖ ตัว และเป็นกระบือ จำนวน ๓๕,๘๙๑ ตัว เช่น ธนาคารโคกระบือที่หมู่บ้านกระบืองาม ตำบลดอนช้าง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น ธนาคารโคกระบืออำเภอนาโยง จังหวัดตรัง เป็นต้น

5802019L01m.indd 35 2/4/16 1:35 PM

ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงวางรากฐานการศึกษาแก่ประชาชนหลายรูปแบบ พร้อมๆ กับการส่งเสริมให้ราษฎรอยู่ดีกินดี เพื่อนำพาประเทศไปสู่ความเข้มแข็ง ทั้งการศึกษาในระบบโรงเรียนและนอกโรงเรียน เฉพาะการศึกษานอกโรงเรียน หมายถึง การเรียนรู้ตลอดชีวิต ดังเช่น “ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” แหล่งความรู้ทางเกษตรกรรมสำหรับวิชาชีพ ซึ่งเกิดขึ้นระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๓-๒๕๒๗

ศูนย์ฯ ดังกล่าวเป็นสถานที่ศึกษาทดลอง ค้นคว้า วิจัยและสาธิต แล้วเผยแพร่ผลสำเร็จแก่เกษตรกรเพื่อนำไปใช้ เป็นการให้บริการทางวิชาการและเทคโนโลยีทางเกษตรกรรมทุกสาขา ได้แก่ การเพาะปลูกพืชสวน พืชไร่ ข้าว การบำรุงดินและฟื้นฟูดิน เช่น ดินทราย ดินดาน ดินเปรี้ยว ดินพรุ การประมงน้ำจืด น้ำเค็มและน้ำกร่อย ป่าไม้ ป่าบก ป่าชายเลน การจัดสรรน้ำหรือชลประทาน เป็นการร่วมมือของหน่วยงานราชการ ดำเนินงานในลักษณะพิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต เพื่อบริการผู้มาขอความรู้อย่างเบ็ดเสร็จในสถานที่เดียว มีจำนวนศูนย์ ๖ แห่ง ใน ๖

5802019L01m.indd 36 2/4/16 1:35 PM

จังหวัด ทุกภาคของประเทศ เพราะทุกภาคมีองค์ความรู้เฉพาะถิ่นที่เกิดจากการทดลองค้นคว้าในพื้นที่นั้นๆ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปทรงงาน ณ ศูนย์ทั้ง ๖ แห่งดังกล่าวด้วยพระองค์เองอย่างต่อเนื่อง ด้วยมีพระราชประสงค์ให้เป็นองค์ความรู้ใหม่ที่นำไปถ่ายทอดใช้ได้จริง เกิดผลสัมฤทธิ์ในการช่วยพัฒนาอาชีพและคุณภาพชีวิตราษฎรให้ดีขึ้นทั่วกัน ดังนี้

๑. *ศูนย์ศึกษาการพัฒนาเขาหินซ้อนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ* อำเภอพนมสารคาม จังหวัดฉะเชิงเทรา ดำเนินการด้านพัฒนาดินทรายและการปลูกป่า

๒. *ศูนย์ศึกษาการพัฒนาอ่าวคุ้งกระเบนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ* อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี เป็นการอนุรักษ์ป่าชายเลน และการบำบัดน้ำเสียจากการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ

๓. *ศูนย์ศึกษาการพัฒนาพิกุลทองอันเนื่องมาจากพระราชดำริ* อำเภอเมืองนราธิวาส จังหวัดนราธิวาส ดำเนินการปรับปรุงดินเปรี้ยวด้วยทฤษฎีแกล้งดิน และพัฒนาพื้นที่ป่าพรุ

๔. *ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ* อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ดำเนินการสร้างฝายชะลอความชุ่มชื้น เพื่อรักษาป่าต้นน้ำ การปลูกป่า ๓ อย่างได้ประโยชน์ ๔ อย่าง

๕. *ศูนย์ศึกษาการพัฒนาห้วยทรายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ* อำเภอชะอำ จังหวัดเพชรบุรี ดำเนินการป้องกันไฟป่า

5802019L01m.indd 37 2/4/16 1:35 PM

ด้วยระบบป่าเปียก และการใช้หญ้าแฝกแก้ปัญหาดินดาน

๖. *ศูนย์ศึกษาการพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ* อำเภอเมืองสกลนคร จังหวัดสกลนคร ดำเนินการทดลองเรื่องพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ข้าวหอมมะลิ ๑๐๕ เห็ดภูพาน และสุกรภูพาน

ด้วยพระราชวิสัยทัศน์อันกว้างไกลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ บัดนี้ ทุกศูนย์ได้ทำหน้าที่ "พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติที่มีชีวิต" และเป็น "แหล่งเรียนรู้" ให้เกษตรกรในพื้นที่และประชาชนทั่วไปได้เข้ามาศึกษาเพื่อนำความรู้กลับไปพัฒนาชีวิตและชุมชน ตลอดทั้งเป็นสถานที่ทัศนศึกษาที่ให้ความเพลิดเพลินอีกด้วย

โครงการพัฒนาสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อม คือ ทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย ดิน น้ำ และป่าไม้ สิ่งแวดล้อมเกือบทั่วประเทศของไทยได้ถูกทำลายไปในลักษณะต่างๆ ในการปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่ถูกทำลายเหล่านี้ให้ฟื้นคืนความสมบูรณ์ทรงมีพระราชดำริให้จัดโครงการอนุรักษ์ ๓ โครงการ คือ

๑. อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรดิน โดยให้ความรู้แก่เกษตรกรถึงวิธีอนุรักษ์และบำรุงดินให้สมบูรณ์อยู่เสมอตามพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า "การปรับปรุงที่ดินนั้นต้องอนุรักษ์ผิวดิน ซึ่งมีความอุดมสมบูรณ์ไว้ ไม่ให้ไถหรือลอกหน้าดินทิ้งไป สงวนไม้ยืนต้นที่ยังเหลืออยู่ เพื่อที่จะรักษาความชุ่มชื้นของดินไว้"

5802019L01m.indd 38 2/4/16 1:35 PM

ปลูกหญ้าแฝก

๒. อนุรักษ์ทรัพยากรแหล่งน้ำ ทรงพระกรุณาให้ก่อตั้งศูนย์พัฒนาห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อศึกษาค้นคว้ารูปแบบความเหมาะสมสำหรับการพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำลำธาร ซึ่งเป็นต้นแบบกระจายออกไปทั่วทุกภูมิภาค

๓. อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ เนื่องจากทรัพยากรป่าไม้และทรัพยากรแหล่งน้ำเป็นสิ่งคู่กัน การทำลายป่าที่อุดมสมบูรณ์ ซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำ ลำธาร และซึมซับน้ำเก็บไว้ ทำให้แหล่งน้ำสูญหายไปด้วย เมื่อไม่มีป่าซึมซับน้ำฝนที่ตกลงมาก็สูญเปล่า บางแห่งก็หลั่งไหลลงท่วมพื้นที่ทำกิน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดให้ปลูกป่าทดแทนป่าเสื่อมโทรม ด้วยวิธี “ปลูกป่าโดยไม่ต้องปลูก” ปลุกจิตสำนึกให้คนไทยรักป่า ช่วยกันปลูกป่า รักษาป่า เพียงแต่ “อย่ารังแกและรบกวน” ป่าก็จะขึ้นเองโดยธรรมชาติ สร้างแหล่งน้ำให้เลี้ยงต้นไม้ และปลูกพันธุ์ไม้บางอย่างเสริม

5802019L01m.indd 39 2/4/16 1:35 PM

โครงการพัฒนาการเกษตร

โครงการพัฒนาการเกษตร ครอบคลุมพื้นที่ ๒ ลักษณะ คือ

๑. โครงการพัฒนาเกษตรในที่สูง ได้แก่ โครงการหลวง

๒. โครงการพัฒนาเกษตรในชนบท เป็นโครงการส่วนพระองค์ที่ทรงทดลองในบริเวณพื้นที่รอบพระตำหนักจิตรลดารโหฐาน ในพระราชวังดุสิต แล้วแพร่ออกมาสู่เกษตรกรทั่วไปทุกภูมิภาค และโครงการพัฒนาอาชีพเกษตรกรในชนบท เป็นเกษตรกรที่ได้รับการจัดสรรที่ทำกินในพื้นที่ทุรกันดารที่มีปัญหาเรื่องคุณภาพดินมาก่อน

ฉายในไร่ถั่วแดงของชาวเขาเผ่าม้ง ที่พระราชทานเมล็ดพันธุ์ให้ปลูก
แทนการปลูกฝิ่น ณ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

โครงการพัฒนาเกษตรในที่สูง “โครงการหลวง”

ลักษณะภูมิประเทศตอนเหนือของประเทศไทย เป็นภูเขาและหุบเขาเป็นส่วนใหญ่ มีความสูงจากระดับน้ำทะเล ระหว่าง

5802019L01m.indd 40 2/4/16 1:35 PM

๕๐๐ - ๕,๒๖๕ เมตร อากาศหนาวเย็น บางแห่งหนาวจัด น้ำกลายเป็นน้ำแข็งในฤดูหนาว ที่สูงมีความสำคัญมากเพราะเป็นแหล่งต้นน้ำลำธาร เดิมชาวไทยภูเขาจะถางป่า ทำไร่เลื่อนลอยและปลูกฝิ่น ซึ่งเป็นปัญหาบั่นทอนสังคมและเศรษฐกิจ ส่งผลถึงภาพลักษณ์ของประเทศในสายตาชาวโลก

ทรงเยี่ยมชาวไทยภูเขาเผ่าต่างๆ
เพื่อสงเคราะห์ปลูกพืชเมืองหนาว และเลิกการปลูกฝิ่น

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งโครงการหลวงเพื่อพัฒนาชาวไทยภูเขาและเกษตรกรในที่สูง เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ มีวัตถุประสงค์คือ

๑. ช่วยเหลือชาวไทยภูเขาเพื่อมนุษยธรรม

๒. ลดการทำลายทรัพยากรธรรมชาติ ป่าไม้ ต้นน้ำ ลำธาร

5802019L01m.indd 41 2/4/16 1:35 PM

๓. กำจัดการปลูกฝิ่น

๔. อนุรักษ์ดินและการใช้พื้นที่อย่างถูกต้อง ให้ป่าอยู่ในส่วนที่ควรเป็นป่า ทำไร่ทำสวนในส่วนที่ควรเพาะปลูก ไม่รุกล้ำกัน

๕. ผลิตพืชผลเพื่อเพิ่มประโยชน์ทางเศรษฐกิจแก่ประเทศ

ทรงเยี่ยมโครงการหลวงดอยอินทนนท์

ทรงตั้งสถานีทดลองปลูกพืชเมืองหนาวแทนการปลูกฝิ่น วิจัยการปลูกพืชในที่สูง ได้แก่ ปลูกไม้ดอก ไม้ผล พืชผักเมืองหนาว เลี้ยงสัตว์ โครงการแบ่งออกเป็น ๓ ลักษณะ คืองานวิจัย งานพัฒนา และงานการตลาด

งานวิจัย ว่าด้วยการเพาะเลี้ยงพืชเมืองหนาวและกาแฟ มีสถานีวิจัยที่สถานีเกษตรหลวงอ่างขาง อำเภอฝาง สถานีเกษตรหลวงปางดะ อำเภอสะเมิง และสถานีโครงการหลวงดอยอินทนนท์ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่

งานพัฒนา ตั้งศูนย์เพื่อการพัฒนา ๓๔ แห่ง นำผลการวิจัยไปสู่ราษฎร ๕ จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน แม่ฮ่องสอน และพะเยา

งานการตลาด ปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การขนส่ง การคัดบรรจุ การแปรรูป และวิจัยการตลาด

5802019L01m.indd 42 2/4/16 1:35 PM

โครงการหลวงสามารถเพิ่มรายได้ทดแทนการปลูกฝิ่นให้แก่ชาวไทยภูเขา มีโรงงานอาหารสำเร็จรูปเกิดขึ้น ๓ แห่ง พ.ศ. ๒๕๓๑ ได้รับรางวัลมาตรฐานสินค้าส่งออก รับรางวัลแมกไซไซ สาขาความเข้าใจระหว่างประเทศ ในฐานะเป็นต้นแบบของการกำจัดพืชเสพติด โดยสันติวิธี พ.ศ. ๒๕๓๕ ได้จดทะเบียนเป็นมูลนิธิโครงการหลวง มีการจดสิทธิบัตรหญ้าแฝก ซึ่งเป็นพืชที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทดลองวิจัยและทรงสนับสนุนให้ปลูกในพื้นที่ต่างๆ รวมทั้งพื้นที่ลาดชัน เช่นพื้นที่โครงการหลวง

ส่วน*โครงการพัฒนาเกษตรในชนบท* และ*โครงการพัฒนาอาชีพเกษตรกรในชนบท* คือพระราชกรณียกิจอันเป็นโครงการส่วนพระองค์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่มไว้ในบริเวณสวนจิตรลดา ซึ่งเป็นต้นแบบแห่งการเรียนรู้มาอย่างต่อเนื่องตราบถึงปัจจุบัน เกษตรกรสามารถศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมได้จาก “โครงการศูนย์ศึกษาการพัฒนาอันเนื่องมาจากพระราชดำริ” ณ แหล่งต่างๆ ทั้ง ๖ ศูนย์ ที่ทรงตั้งพระราชหฤทัยไว้สำหรับเกื้อกูลเกษตรกรของชาติในการสร้างอาชีพและพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืน

5802019L01m.indd 43 2/4/16 1:36 PM

๔. พระราชกรณียกิจด้านการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

ทรงงานด้านคอมพิวเตอร์

พระราชทานปริญญาบัตร
บัณฑิตวิทยาลัยเทคโนโลยี
และอาชีวศึกษา พ.ศ. ๒๕๒๓

พระราชกรณียกิจด้านการศึกษา

การศึกษาและการเรียนรู้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาชีวิตต่อเนื่องไปถึงการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีบทบาทในการพัฒนาการศึกษานับตั้งแต่ทรงขึ้นครองราชย์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๙ ตราบกระทั่งทรงดำรงสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๙ มีการศึกษาหลากหลายลักษณะทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน การศึกษาตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกระดับชั้น ทั้งก่อนวัยเรียน ประถมศึกษา มัธยมศึกษา อาชีวศึกษา อุดมศึกษา การศึกษาพิเศษ และการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ล้วนเป็นพระราชกรณียกิจที่ทรงทุ่มเทบำเพ็ญเพื่อประชาชนชาวไทยให้มีความรู้ตลอดมาตราบทุกวันนี้

เบื้องต้น ทรงสืบทอดพระราชปณิธานของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดล พระอัฐมรามาธิบดินทร รัชกาลที่ ๘ คือ **โรงเรียนวังไกลกังวล** อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๔๘๑ เป็นโรงเรียนเพื่อบุตรหลานเจ้าหน้าที่ดูแลรักษาวัง ที่ไม่มีที่เรียน มีฐานะเป็นโรงเรียนราษฎร์ ได้รับเงินพระราชทานรายปี ปัจจุบันเป็นโรงเรียนแม่ข่ายส่งการเรียนการสอนระดับชั้นประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาขึ้นผ่านดาวเทียมให้สามารถรับได้ทั่วประเทศ รวมทั้งประเทศเพื่อนบ้าน เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ ฯลฯ

เมื่อพระราชโอรสและพระราชธิดาทรงเจริญวัย พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสร้าง**โรงเรียนจิตรลดา** ในเขตพระราชฐานสวนจิตรลดาในพระราชวังดุสิต เพื่อเป็นสถานศึกษา ทรงพระกรุณาพระราชทานพระบรมราชานุญาตให้บุตรธิดาข้าราชบริพาร และข้าราชการเข้าศึกษาด้วย

โรงเรียนในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อบุตรหลานข้าราชบริพารและประชาชนทั่วไป ในเขตกรุงเทพมหานคร คือ**โรงเรียนราชวินิต** โปรดให้สร้างบริเวณสวนเพาะชำ เมื่อปีการศึกษา ๒๕๒๐ เป็นโรงเรียนระดับประถมศึกษา และเปิดสอนระดับมัธยมศึกษา โดยพระราชทานที่ดินทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์บริเวณราชตฤณมัยสมาคม และขยายสาขาออกไปอย่างกว้างขวางอีกหลายแห่ง

5802019L01m.indd 45 2/4/16 1:36 PM

โรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ เป็นโรงเรียนที่ให้การศึกษาแก่ชาวไทยภูเขาในท้องถิ่นทุรกันดารห่างไกลคมนาคม เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงตามแนวชายแดน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานพระราชทรัพย์ให้กองกำกับการตำรวจตระเวนชายแดน เขต ๕ เริ่มสร้างในพื้นที่จังหวัดภาคเหนือ ให้ความรู้และการศึกษาแก่ชาวไทยภูเขาเพื่อเป็นกำลังในการพัฒนา หยุดยั้ง ละเลิกการปลูกฝิ่น การตัดไม้ทำลายป่าและรักษาต้นน้ำ ปัจจุบันโรงเรียนเจ้าพ่อหลวงอุปถัมภ์ได้ขยายออกไปเกือบทุกจังหวัด มีมากกว่า ๒๐๐ แห่ง

เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๕ เกิดมหาวาตภัยที่แหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช บ้านเรือนและโรงเรียนถูกทำลายเสียหายมาก มีเด็กกำพร้าที่พ่อแม่เสียชีวิตในมหาวาตภัยครั้งนั้นจำนวนมาก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มูลนิธิราชประชานุเคราะห์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ สร้าง**โรงเรียนราชประชานุเคราะห์** เพื่อเด็กเหล่านั้น ปัจจุบันโรงเรียนราชประชานุเคราะห์ได้ให้การศึกษาแก่เด็กกำพร้า เด็กยากจนที่เดือดร้อนจากภยันตรายต่างๆ ทุกประเภท และได้ขยายออกไปเกือบทุกจังหวัด รวม ๕๘ แห่ง มีทั้งนักเรียนประจำและไปกลับ สอนการฝึกอาชีพช่วยเหลือตนเอง เพื่อออกมาสู่สังคมได้อย่างเท่าเทียมกัน

โรงเรียนราชประชาสมาสัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ สร้างขึ้นสำหรับบุตรหลานผู้เป็นโรคเรื้อนที่มิได้ติดโรคเรื้อน และนักเรียนปรกติ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๖ ที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ

5802019L01m.indd 46 2/4/16 1:36 PM

มีพระราชปฏิสันถารกับนักเรียนโรงเรียนร่มเกล้าแห่งแรก
ตำบลดงหลวง อำเภอนาเขา จังหวัดนครพนม

โรงเรียนร่มเกล้า ในพระบรมราชานุเคราะห์ เริ่มสร้างขึ้นสำหรับเด็กในพื้นที่ชายแดนห่างไกลคมนาคมในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ ต่อมาได้ขยายออกไปทั่วทุกภูมิภาค

โรงเรียนสงเคราะห์เด็กยากจน ในพระบรมราชูปถัมภ์ สร้างขึ้นสำหรับเด็กขาดที่พึ่ง มีคณะสงฆ์อุปถัมภ์ช่วยสอน

โรงเรียน ภ.ป.ร. ราชวิทยาลัย ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดนครปฐม เป็นโรงเรียนต้นแบบจากโรงเรียนประจำของอังกฤษสำหรับเด็กชายอยู่ประจำ

นอกจากทรงสร้างสถานศึกษาแล้วยังพระราชทานทุนการศึกษาทั้งในประเทศและต่างประเทศ และทุนเพื่อการวิจัยต่างๆ อีกมาก ทุนในประเทศได้แก่ ทุนภูมิพล พระราชทานแก่มหาวิทยาลัยต่างๆ ปีละ ๑๐ ทุน ส่วนทุนต่างประเทศ ทรงรื้อฟื้น “ทุนเล่าเรียนหลวง”

5802019L01m.indd 47 2/4/16 1:36 PM

ที่ตั้งขึ้นในสมัยรัชกาลที่ ๕ มอบให้รัฐบาลดำเนินการสอบชิงทุนนักเรียนที่สำเร็จจากชั้นมัธยมศึกษา เพื่อรับเงินพระราชทานปีละ ๘ ทุน ส่วน "ทุนอานันทมหิดล" เป็นทุนสำหรับการศึกษาที่จบจากอุดมศึกษาแล้ว นอกจากนั้น ทรงส่งเสริมมูลนิธิที่สนับสนุนด้านการศึกษา เช่น มูลนิธิโรงเรียนพระดาบส มูลนิธิการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียม ฯลฯ

พระมหากรุณาธิคุณด้านการศึกษา ยังครอบคลุมถึงการศึกษาระดับสูงขั้นผู้บริหารนโยบายประเทศ ด้วยทรงริเริ่ม "สถาบันการพัฒนาบริหาร"เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๓ เพื่อวางรากฐานที่คณะรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งโอนมาเป็น "สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์" เมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๙

พระราชกรณียกิจด้านการศึกษา มีส่วนค้ำจุนให้ผู้ขาดโอกาสได้ศึกษาเล่าเรียนและเติบโตเป็นพลเมืองดีของประเทศ ทรงสนับสนุนงานของกระทรวงศึกษาธิการตลอดมา

5802019L01m.indd 48 2/4/16 1:36 PM

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ

หนังสือประเภทสารานุกรมเป็นสื่อสิ่งพิมพ์ที่บรรจุสรรพวิชาอันเป็นสาระไว้ทุกแขนง เมื่อต้องการรู้เรื่องใดก็สามารถค้นหาอ่านได้ด้วยตนเอง หรือในครอบครัว พ่อแม่ ผู้ปกครองสามารถอ่านให้ลูกหลานฟังได้ โดยเฉพาะในยามที่ขาดแคลนครูและสถานที่เล่าเรียน หนังสือสารานุกรมจะเป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยคลี่คลายปัญหาได้ด้วย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์ให้เยาวชนไทยมีโอกาสศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากหนังสือลักษณะดังกล่าว มีพระราชดำริให้จัดทำหนังสือ “สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชน โดยพระราชประสงค์ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว” ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๐๖ เริ่มด้วยคณาจารย์ ๗ สาขา คือ วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เกษตรศาสตร์ คณิตศาสตร์ และแพทยศาสตร์ มาร่วมดำเนินการ ได้รวบรวมความรู้ทุกแขนงขึ้น แบ่งวิธีเขียนเป็น ๓ ระดับ สำหรับเด็กเล็ก เด็กกลางและเด็กโต ภายหลังเพิ่มเติมหนังสือถามตอบและซีดีรอม เล่มแรกจัดทำสำเร็จเมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๒ และได้ดำเนินการอย่างต่อเนื่องตลอดมา จนถึง พ.ศ. ๒๕๕๗ จัดพิมพ์หนังสือเล่มที่ ๓๙ ซึ่งยังคงดำเนินการต่อเนื่องอยู่ตราบปัจจุบัน

5802019L01m.indd 49 2/4/16 1:36 PM

พระมหากรุณาธิคุณปกเกล้าปกกระหม่อมเยาวชนไทยทั่วพระราชอาณาจักรให้ได้รับความรู้อย่างกว้างขวาง เพื่อเจริญวัยเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศชาติ

โรงเรียนพระดาบส

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงคำนึงถึงผู้ขาดโอกาสเข้าศึกษาในระบบโรงเรียนแต่ต้องการมีความรู้และฝักใฝ่ในวิชาการซึ่งไม่สามารถหาที่เรียนได้เพราะขาดแคลนทุนทรัพย์ และบางคนขาดคุณสมบัติที่จะเข้าเรียนตามระบบ จึงมีพระราชดำริให้จัดการศึกษาเช่นเดียวกับการศึกษาในสมัยโบราณ คือผู้ที่ต้องการความรู้จะดั้นด้นไปหาอาจารย์ที่เป็นดาบส ฝากตัวเป็นศิษย์ ทรงก่อตั้ง**โรงเรียนพระดาบส** เมื่อ พ.ศ. ๒๕๑๙ วิชาที่โรงเรียนพระดาบสเปิดสอนในระยะแรกคือ วิชาช่างไฟฟ้า ช่างวิทยุ ผู้เข้าเรียนไม่จำกัดวัยและวุฒิความรู้ มาจากครอบครัวยากจน ส่วนพระดาบสผู้ทำหน้าที่ครูผู้สอนวิชานั้น เป็นอาสาสมัครสอนให้เป็นวิทยาทาน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานสถานที่ อาหาร อุปกรณ์การเรียนเป็นทุน โดยกำหนดหลักการว่าจะต้องเป็นกิจการสาธารณประโยชน์ เมื่อเรียนจบหลักสูตรแล้ว ๑ ปี สามารถประกอบอาชีพได้ กิจการโรงเรียนพระดาบสค่อยๆ ขยายวิชาที่จำเป็นในการดำรงชีพในเวลาต่อมาอีกหลายสาขา ได้แก่ ช่างเครื่องยนต์ ช่างประปา และอื่นๆ มากขึ้นตราบถึงปัจจุบัน

5802019L01m.indd 50 2/4/16 1:36 PM

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระผนวชเป็นพระภิกษุ

พระราชกรณียกิจด้านการบำรุงศาสนา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจหลายประการในการทำนุบำรุงศาสนาต่างๆ ในประเทศอย่างทั่วถึง ด้วยประเทศไทยเป็นประเทศเดียวในโลก ที่ประมุขของประเทศอุปถัมภ์คุ้มครองและให้ความเป็นธรรมแก่ทุกศาสนา

พระเจ้าแผ่นดินไทยทรงนับถือพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติมาตั้งแต่สมัยสุโขทัย เมื่อ ๗๐๐ ปีล่วงมาแล้ว แม้บทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย กำหนดให้พระมหากษัตริย์ไทยทรงเป็นพุทธมามกะและอัครศาสนูปถัมภก คำว่า “พุทธมามกะ” หมายถึง ผู้ประกาศตนว่า ขอถือพระพุทธเจ้าเป็นสรณะ หรือผู้ประกาศตนว่าเป็นผู้นับถือพระพุทธศาสนา

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพุทธมามกะอย่างเคร่งครัด จึงทรงเป็น “ธรรมราชา” คือ ผู้ปกครองแผ่นดินโดยธรรม

5802019L01m.indd 51 2/4/16 1:36 PM

ทรงนำหลักธรรมในพระพุทธศาสนาสร้างชาติและนำสันติสุข ความร่มเย็นให้บังเกิดแก่พสกนิกร ทรงยึดมั่นตามแบบประเพณีไทย มีพระราชศรัทธาเสด็จออกทรงพระผนวชเป็นพระภิกษุ เมื่อวันที่ ๒๒ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๙๙ เป็นเวลา ๑๕ วัน

ทรงส่งเสริมบำรุงพระพุทธศาสนาให้เจริญรุ่งเรือง เช่น เสด็จพระราชดำเนินไปทรงบำเพ็ญพระราชกุศลในวันสำคัญทางศาสนา อาทิ วันมาฆบูชา วันวิสาขบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา โปรดเกล้าฯ ให้จัดประกวดการแต่งหนังสือพระพุทธศาสนาเนื่องในวันวิสาขบูชา และจัดพิมพ์เผยแพร่ เสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐิน ณ วัดต่างๆ ทั้งในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัด ตลอดจนเสด็จพระราชดำเนินไปในพิธีทางศาสนาที่ประชาชนและหน่วยราชการกราบบังคมทูลเชิญ เช่น ฝังลูกนิมิต ผูกพัทธสีมา ยกช่อฟ้า วางศิลาฤกษ์พระอุโบสถ หล่อพระประธาน เป็นต้น

ในการสร้างปูชนียวัตถุและศาสนสถาน โปรดเกล้าฯ สร้างพระพุทธรูปสำคัญ คือ “พระพุทธนวราชบพิตร” พระราชทานเป็นพระพุทธรูปประจำจังหวัดทุกจังหวัด เป็นพระพุทธรูปปางประทานพร “พระกริ่ง ภ.ป.ร.” และ “พระพิมพ์กำลังแผ่นดิน สมเด็จจิตรลดา” พระราชทานพระราชทรัพย์บูรณปฏิสังขรณ์ปูชนียสถานทางพระพุทธศาสนา โปรดให้สร้าง “วัดพระราม ๙ กาญจนาภิเษก” ให้เป็นวัดแบบอย่างเพื่อเกื้อกูลชุมชน รวมทั้งพระราชทานวิสุงคามสีมา อนุญาตให้สร้างวัดใหม่เพื่อเป็นที่พึ่งในชุมชนต่างๆ ตลอดจนการยกฐานะวัดจากวัดราษฎร์เป็นพระอารามหลวงด้วย

5802019L01m.indd 52 2/4/16 1:36 PM

พระราชทานทุนสำหรับภิกษุและสามเณรในการศึกษาพระปริยัติธรรม พระราชทานพระบรมราชานุเคราะห์สามเณรที่สอบไล่ได้เปรียญธรรม ๙ ประโยค อุปสมบทและทรงอุปสมบทนาคหลวงประจำปีทุกปี

ในด้านพระธรรมคำสอน ทรงสนับสนุนการแปลพระคัมภีร์ภาษาบาลีเป็นภาษาไทย และทรงดำเนินโครงการพัฒนาระบบคอมพิวเตอร์เพื่อการศึกษาพระไตรปิฎกและอรรถกถา ทรงออกแบบโปรแกรมสำหรับการสืบค้นข้อมูลด้วยพระองค์เอง

ในฐานะอัครศาสนูปถัมภก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินไปร่วมงานของศาสนาอื่นๆ ตามคำกราบบังคมทูลอัญเชิญ เช่น งานเมาลิดกลางของศาสนาอิสลาม งานฉลองครบรอบ ๕๐๐ ปีแห่งศาสนาซิกข์ นอกจากนั้นได้พระราชทานพระราชทรัพย์อุปถัมภ์บำรุงศาสนาอื่นๆ พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่ผู้แทนขององค์การศาสนาต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางการอบรมสั่งสอนให้เป็นพลเมืองดีตามหลักของแต่ละศาสนา ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อสังคม กล่าวได้ว่าพระบารมีและพระบรมราชูปถัมภ์ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระราชทานแก่ศาสนาต่างๆ ทำให้ประชาชนทุกชาติ ทุกภาษา ทุกศาสนาต่างอาศัยอยู่ร่วมกันในประเทศไทยอย่างสงบสุข

5802019L01m.indd 53 2/4/16 1:36 PM

พระราชกรณียกิจด้านการทำนุบำรุงวัฒนธรรม

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักในคุณค่าความสำคัญของศิลปะและวัฒนธรรมว่าคือเครื่องแสดงเอกลักษณ์ความเป็นชาติไทย มีพระราชประสงค์ให้ฟื้นฟู อนุรักษ์ สืบสานมรดกทางศิลปวัฒนธรรมอันเป็นรากฐานที่บรรพบุรุษไทยสั่งสมสืบทอดมามิให้เสื่อมสูญ ทั้งจารีตประเพณี วรรณศิลป์ นาฏศิลป์ ดนตรี จิตรกรรม ประติมากรรม สถาปัตยกรรม หัตถกรรม ด้วยการอนุรักษ์และพัฒนาอย่างเหมาะสม ดังปรากฏพระปรีชาชาญล้ำเลิศในศิลปกรรมหลายประเภท ทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญา "อัครศิลปิน" (คู่กับ "อัคราภิรักษศิลปิน" พระราชสมัญญาของสมเด็จพระนางเจ้าฯ พระบรมราชินีนาถ) หมายความถึงทรงปกปักษ์รักษามรดกไทยไว้อย่างยั่งยืน นอกจากนั้นชาวไทยได้เฉลิมพระเกียรติ ว่าพระองค์คือ "พระบิดาแห่งการอนุรักษ์มรดกไทย" ด้วย

ด้านจารีตประเพณี ทรงฟื้นฟูและอนุรักษ์พระราชพิธี "พืชมงคลจรดพระนังคัลแรกนาขวัญ" ซึ่งยกเลิกไปเมื่อครั้งเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. ๒๔๗๕ เป็นการบำรุงขวัญกำลังใจเกษตรกร และเพิ่มพูนสิริมงคลแก่พืชพันธุ์ธัญญาหารเมื่อเริ่มฤดูไถหว่าน ในฐานะที่ไทยเป็นประเทศที่พลเมืองมีอาชีพกสิกรรม ทรงทำนุบำรุงเรือพระราชพิธี จำนวน ๕๓ ลำให้คงไว้ และสืบทอดการเสด็จพระราชดำเนินไปถวายผ้าพระกฐินด้วยขบวนพยุหยาตราทางชลมารค เชิดชูให้ชาวโลกประจักษ์ว่าชาติไทยเจริญทางวัฒนธรรมอันดีงามมาช้านาน

5802019L01m.indd 54 2/4/16 1:36 PM

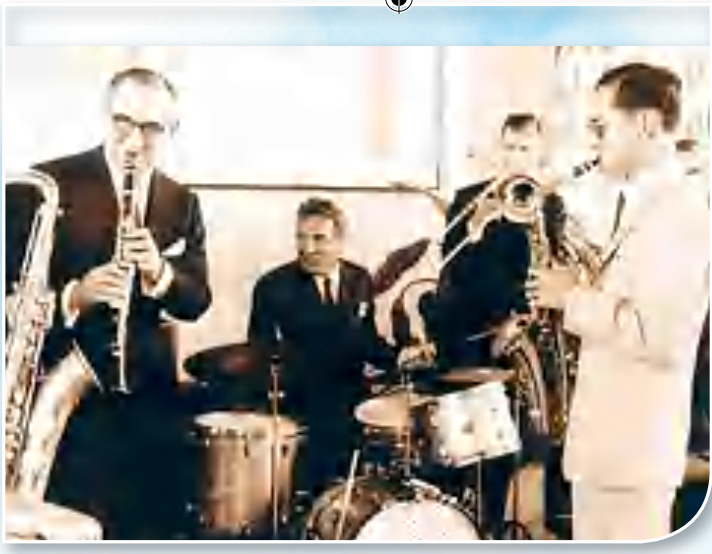

ทรงดนตรีร่วมกับ เบนนี่ กู๊ดแมน นักดนตรีแจ๊สระดับโลก
ผู้มีฉายา "ราชาแห่งเพลงแจ๊ส"

ด้านดนตรีและนาฏศิลป์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงสนพระราชหฤทัยในการดนตรีมาตั้งแต่ทรงพระเยาว์ มีพระปรีชาสามารถทรงดนตรีอย่างยอดเยี่ยมหลายประเภท ระหว่าง พ.ศ. ๒๔๘๙-๒๕๓๘ ทรงพระราชนิพนธ์เพลงรวม ๔๘ ทำนอง ๗๙ เพลง ทั้งเพลงไทย เพลงสากล และเพลงบรรเลง เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินเยือนประเทศออสเตรีย พ.ศ. ๒๕๐๗ ทรงดนตรีพระราชทานผู้เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทในหลายโอกาส ด้วยพระปรีชาสามารถเป็นเลิศ ทรงได้รับการทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายประกาศนียบัตรให้ทรงดำรงตำแหน่งสมาชิกกิตติมศักดิ์ หมายเลข ๒๓ จากสถาบันดนตรีและศิลปะการแสดงแห่งกรุงเวียนนา ดนตรีคือสื่อประสานใจ เพลงพระราชนิพนธ์มีส่วนสร้างสรรค์ความรัก ความเมตตา ปลุกปลอบ และพระราชทานกำลังใจพสกนิกรให้มีความสุขและความหวัง รวมทั้ง

5802019L01m.indd 55 2/4/16 1:36 PM

คำอวยพรให้สุขเกษมสถาพรในวันปีใหม่ โปรดให้เขียนเพลงไทยเดิมด้วยโน้ตสากลเพื่ออนุรักษ์มรดกไทยไว้อย่างยั่งยืน เป็นแนวทางเผยแพร่วิชาดนตรีไทยสู่ประชาชนได้อย่างกว้างขวาง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานพระราชพิธีครอบผู้ประกอบพิธีไหว้ครูและถ่ายทอดท่ารำหน้าพาทย์องค์พระพิราพ

ด้านวิจิตรศิลป์ ทัศนศิลป์ ประยุกต์ศิลป์และวรรณศิลป์ ล้วนเป็นงานสร้างสรรค์ที่ทรงพระปรีชาสามารถล้ำเลิศทั้งสิ้น เช่น ทรงเป็นศิลปินด้านจิตรกรรม ประติมากรรมและถ่ายภาพ มีพระราชดำริในการอนุรักษ์ศิลปกรรมไทยในงานสถาปัตยกรรม เมื่อบูรณปฏิสังขรณ์พระอุโบสถวัดพระศรีรัตนศาสดาราม การก่อสร้าง "พระที่นั่งบรมราชสถิตยมโหฬาร" ในพระบรมมหาราชวัง และการสร้างวัด "พระราม ๙ กาญจนาภิเษก" หรือทรงสร้าง "พระพุทธนวราชบพิตร" พระราชทานแก่จังหวัดต่างๆ "พระพิมพ์จิตรลดา" พระราชทานแก่ทหารหาญ และตำรวจตระเวนชายแดนที่ปฏิบัติหน้าที่ปกปักษ์รักษาความสงบสุข เมื่อมีผู้ก่อการร้ายมาคุกคามอธิปไตย ตลอดจนการต่อเรือใบที่เกิดขึ้นด้วยฝีพระหัตถ์ เพื่อใช้ในการแข่งขันกีฬาเรือใบที่ทรงนำชัยชนะในกีฬาแหลมทองเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นต้น

ทรงชนะการแข่งขันเรือใบในกีฬาแหลมทอง
ครั้งที่ ๔ พุทธศักราช ๒๕๐๒

สำหรับงานด้านวรรณศิลป์ เมื่อครั้งเสด็จพระราชดำเนินในวันชุมนุมภาษาไทย เมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ ทรงแสดงความเห็นให้เยาวชนไทยรักษาภาษาไทยให้เป็นภาษาประจำชาติตลอดไป

5802019L01m.indd 56 2/4/16 1:36 PM

ทรงอภิปรายเรื่อง "ปัญหาการใช้คำไทย"
ร่วมกับชุมนุมภาษาไทย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

"...ภาษาไทยนั้นเป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งของชาติ ภาษาทั้งหลายเป็นเครื่องมือของมนุษย์ชนิดหนึ่ง คือเป็นทางสำหรับแสดงความคิดเห็นอย่างหนึ่ง เป็นสิ่งที่สวยงามอย่างหนึ่ง เช่นในทางวรรณคดี เป็นต้น ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องรักษาไว้ให้ดี"

พระราชดำรัสในการประชุมทางวิชาการของชุมนุมภาษาไทย คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ๒๙ กรกฎาคม ๒๕๐๕

และได้ทรงพระราชนิพนธ์งานวรรณศิลป์ที่มีคุณค่าหลายเรื่อง ได้แก่ "พระมหาชนก" "ทองแดง" พระราชนิพนธ์งานแปล เรื่อง "นายอินทร์ผู้ปิดทองหลังพระ" และ "ติโต"

5802019L01m.indd 57 2/4/16 1:36 PM

๕. การบำบัดทุกข์ บำรุงสุข พระราชทานพรและกำลังใจ

นับเวลาแห่งการครองราชย์กว่า ๖๐ ปี นั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประกอบพระราชกรณียกิจนานัปการด้วยพระวิริยะอุตสาหะ ได้เสด็จพระราชดำเนินไปทุกพื้นที่ที่ห่างไกล ทุรกันดาร แม้ที่นั้นจะเป็นเพียงหมู่บ้านเล็กๆ ซึ่งไม่เคยมีใครได้ยินชื่อ ไม่คิดจะเดินทางไป หากแต่พระองค์ผู้เป็นใหญ่ที่สุดในแผ่นดินกลับเสด็จไปหาราษฎรในหมู่บ้านที่เล็กที่สุด เพราะเขาเหล่านั้นเดือดร้อนลำเค็ญ อดอยาก เจ็บป่วย ไม่มีที่ทำกิน ภูมิประเทศแห้งแล้ง ความช่วยเหลือที่พระองค์พระราชทาน ล้วนเป็นความต้องการของเขาทั้งสิ้น

การเสด็จเยือนราษฎรเป็นเส้นทางยาวมาก สำนักงานสถิติคำนวณว่า เฉพาะช่วง ๑๐ ปีแรกแห่งการครองราชย์ เป็นระยะทางอาจจะเท่ากับการเดินทางจากโลกไปดวงจันทร์ คือ ๓๘๔,๔๐๐

กิโลเมตร แต่ละแห่งทรงศึกษาล่วงหน้า ทรงพิจารณาเส้นทางคมนาคม แหล่งน้ำ พื้นที่เพาะปลูก ป่าไม้ ภูมิประเทศ ตลอดจนความยากลำบากที่ราษฎรในพื้นที่ประสบอยู่

เมื่อต้นรัชกาลได้เสด็จเยือนต่างประเทศ ทั้งในเอเชีย สหรัฐอเมริกา ยุโรป ออสเตรเลีย ต่อเนื่องกันเกือบ ๗ เดือน ทรงนำความรู้ ประสบการณ์จากประเทศที่เจริญทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมของประเทศไทย ทรงศึกษา ค้นคว้า วิจัย เป็นการส่วนพระองค์ในสวนจิตรลดาแล้วส่งต่อออกไปสู่พื้นที่ภายนอกเพื่อบำบัดทุกข์และบำรุงสุขด้านต่างๆ ให้แก่อาณาประชาราษฎร์

ทรงทำสงครามกับความยากจน ขจัดภัยลัทธิคอมมิวนิสต์

ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๐-๒๕๓๐ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดารและพื้นที่ชายแดนที่ประชาชนถูกคุกคามจากอันตรายต่างๆ ทั้งโจรผู้ร้ายและภัยจากลัทธิคอมมิวนิสต์ ทรงเป็นขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในการดูแลความปลอดภัยของพสกนิกร เพราะความปลอดภัยเป็นพื้นฐานที่จะนำไปสู่ความมั่นคงในการดำเนินชีวิต ทรงเป็นองค์นำในการเข้าถึงและพัฒนาพื้นที่ ซึ่งนอกจากจะสร้างความอยู่ดีกินดีให้แก่ราษฎรแล้ว ยังสร้างความอยู่ดีมีสุข หมายถึงความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินไปพร้อมๆ กันด้วย

5802019L01m.indd 59 2/4/16 1:36 PM

การเสด็จเยี่ยมราษฎรในพื้นที่ต่างๆ ทั่วทุกภูมิภาค ทำให้เกิดการประสานความร่วมมือจากหน่วยงานทั้งราชการ ทหาร ตำรวจ ในการเข้าไปสร้างถนนหนทางและสาธารณูปโภคต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การสร้างเส้นทางเพื่อความมั่นคงในภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้และภาคกลางของประเทศ ทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถเข้าถึงประชาชนในชนบทที่ห่างไกล เพื่อดูแลทุกข์สุขและพัฒนาพื้นที่ ตลอดจนพัฒนาการศึกษาและการสาธารณสุข สร้างความปลอดภัยและความเจริญให้แก่ท้องถิ่นมาจนถึงทุกวันนี้

โดยเฉพาะระหว่าง พ.ศ. ๒๕๑๖-๒๕๒๔ ประเทศไทยประสบภาวะวิกฤตจากภัยคุกคามของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ที่มุ่งยึดครองชาติไทย บ่อนทำลายศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ ลัทธิคอมมิวนิสต์ขยายอิทธิพลจากประเทศจีนเข้ายึดครองเวียดนาม กัมพูชาและลาว และมีเป้าหมายต่อมายังประเทศไทย ขณะนั้น

5802019L01m.indd 60 2/4/16 1:36 PM

เป็นสถานการณ์ที่น่ากลัวที่สุด ได้มีการสู้รบอย่างรุนแรงด้วยกองกำลังทั้งภายนอกประเทศและภายในประเทศตลอดแนวชายแดน ตั้งแต่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคตะวันออก ภาคตะวันตก ภาคใต้ และภาคกลางบางส่วน พลเรือน ตำรวจ ทหาร ได้ร่วมกันสู้รบป้องกันอธิปไตยของชาติด้วยความกล้าหาญ เสียสละ มีการสูญเสียทั้งชีวิต บาดเจ็บและทุพพลภาพปีละจำนวนมากติดต่อกันเป็นเวลาหลายปี

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในฐานะที่ทรงดำรงตำแหน่งจอมทัพไทย ได้ทรงติดตามสถานการณ์ต่างๆ อย่างใกล้ชิด ได้เสด็จพระราชดำเนินไปเยี่ยมราษฎรในถิ่นทุรกันดาร และทรงเยี่ยมบำรุงขวัญทหาร ตำรวจ ในพื้นที่สู้รบถึงฐานปฏิบัติการทั่วทุกพื้นที่ของประเทศตลอดเวลา โดยมิทรงหวั่นเกรงต่อภัยอันตราย ได้พระราชทานแนวทางแก่เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านรักษาความมั่นคงภายในให้ปฏิบัติการด้วยวิธีสันติ ไม่มีพระราชประสงค์ให้คนไทยต้องฆ่าฟันกันเอง ราษฎรไทยที่หลงผิดไปร่วมมือกับฝ่ายตรงข้าม ก็ทรงให้ทำความเข้าใจเพื่อกลับตัวกลับใจมาร่วมกันพัฒนาชาติไทย ด้วยการพระราชทานความช่วยเหลือด้านที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน จัดหาแหล่งน้ำ และส่งเสริมการอาชีพ ดังโครงการตามพระราชดำริเกิดขึ้นจำนวนมากในเวลานั้น อันเป็นยุทธศาสตร์การพัฒนาที่ครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ โดยเน้นพื้นที่ตามแนวชายแดน พัฒนาขึ้นเป็นหมู่บ้านที่เข้มแข็งเพื่อเป็นรั้วของชาติที่แข็งแรง จัดพื้นที่ด้านในให้เป็นศูนย์การพัฒนา เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ในการประกอบชีพของ

5802019L01m.indd 61 2/4/16 1:36 PM

ราษฎร เป็นผลให้บ้านเมืองค่อยๆ กลับคืนสู่ความสงบสุขร่มเย็น ด้วยพระวิริยะอุตสาหะและพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโดยแท้ จึงทรงนำพาประเทศไทยให้รอดปลอดภัยจากลัทธิดังกล่าวมาตราบทุกวันนี้

ทรงเปิดเส้นทางการพัฒนาสู่ชนบทที่ห่างไกล

การแปรพระราชฐานไปประทับ ณ วังไกลกังวล อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๔ ทำให้ทรงตระหนักถึงปัญหาความเดือดร้อนของพสกนิกรด้านต่างๆ จึงทรงตั้งพระราชปณิธานจะพระราชทานความช่วยเหลือ เพื่อบำบัดทุกข์บำรุงสุขแก่ราษฎร พระราชกรณียกิจคือ ตัดถนน เปิดประตูนำความเจริญสู่พื้นที่ชนบท ถนนประวัติศาสตร์สายแรกคือ “ถนนบ้านห้วยมงคล” ตำบลหินเหล็กไฟ (ปัจจุบันคือตำบลทับใต้) อำเภอหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เวลานั้นยังไม่มีถนนออกจากหมู่บ้าน ทั้งๆ ที่อยู่ห่างจากตัวอำเภอเพียง ๒๐ กิโลเมตร หลังจากที่ชาวบ้านและทหารร่วมแรงกันดันรถพระที่นั่งขึ้นจากหล่มแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชปฏิสันถารถึงปัญหาต่างๆ ชาวบ้านได้กราบบังคมทูลพระกรุณาถึงความต้องการถนนเพื่อนำ

5802019L01m.indd 62 2/4/16 1:36 PM

ผลผลิตทางการเกษตรไปขายที่อำเภอ เพราะการเดินทางใช้เวลาถึงค่อนวัน พืชผลสุกงอมเน่าเสียก่อนถึงตลาด โดยเฉพาะเมื่อมีคนป่วย มักจะไม่ทันกาล ซึ่งเป็นความทุกข์มานานแล้ว ภายในเวลาไม่กี่วัน ได้มีพระมหากรุณาธิคุณพระราชทานรถบลูโดเซอร์ให้ตำรวจตระเวนชายแดนค่ายนเรศวร นำมาใช้ในการก่อสร้างถนนสายบ้านห้วยมงคล เสมือนพระราชทานชีวิตใหม่แก่ราษฎร ทำให้ชาวบ้านพัฒนาตนเองได้ดีขึ้นเป็นลำดับ

จากนั้นเป็นต้นมา ทรงแนะนำหน่วยงานราชการให้ก่อสร้างถนนเพื่ออำนวยความสะดวกในการสัญจรของราษฎรอีกหลายเส้นทาง ทั้งเพื่อความมั่นคงของประเทศ เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อเป็นเส้นทางสายยุทธศาสตร์ เพื่อปรับปรุงเส้นทางข้ามภูเขา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ รวมทั้งเสด็จพระราชดำเนินไปในพื้นที่อันตราย เช่น เส้นทางสาย น่าน-ปัว-ทุ่งช้าง-ปอน-ห้วยโกร๋น อันเป็นเส้นทางที่ผู้ก่อการร้ายคุกคามเพื่อขัดขวางการก่อสร้าง มากกว่า ๑,๗๐๐ ครั้ง ได้สูญเสียทั้งเครื่องจักรกล ชีวิตผู้คนและสัตว์พาหนะจำนวนมาก แต่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวก็มิได้ทรงหวาดหวั่น เสด็จพระราชดำเนินไปเป็นขวัญกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่กรมทางหลวงและหน่วยราชการอื่นๆ ในการบุกเบิกเส้นทางเหล่านั้น

5802019L01m.indd 63 2/4/16 1:36 PM

ทรงแก้ปัญหาจราจรในกรุงเทพฯ และปริมณฑล

การวางแผนเส้นทางเดินรถเพื่อรองรับการเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานครเป็นพระราชวิสัยทัศน์ที่อยู่ในพระราชหฤทัยของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอย่างเป็นระบบมานานมาก มีพระราชดำริสร้างถนนวงแหวนรัชดาภิเษกเมื่อทรงครองราชย์ครบ ๒๕ ปี สร้างถนนวงแหวนกาญจนาภิเษกเมื่อทรงครองราชย์ครบ ๕๐ ปี สร้างโครงข่ายจตุรทิศ ทิศเหนือ-ทิศใต้และทิศตะวันออก-ตะวันตก เพื่อรองรับปริมาณการจราจรและอำนวยความสะดวกในการข้ามกรุงเทพฯ โดยไม่ผ่านเข้ามาย่านใจกลางเมือง และถนนวงแหวนอุตสาหกรรม เป็นเส้นทางบรรทุกสินค้าจากโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดสมุทรปราการเพื่อเชื่อมต่อกับท่าเรือคลองเตย สะท้อนถึงพระปรีชาสามารถในการวางแผนการคมนาคมของชาติอย่างลุ่มลึก

ถนนรัชดาภิเษก - วิภาวดีรังสิต

5802019L01m.indd 64 2/4/16 1:36 PM

ทรงบำบัดทุกข์เนื่องจากความเจ็บป่วย

การเจ็บป่วยเป็นอุปสรรคในการพัฒนาประเทศ หากประชาชนมีสุขภาพไม่แข็งแรง ถือเป็นการถ่วงความเจริญประการหนึ่ง ดังนั้น จึงมีแพทย์ที่ชำนาญโรคต่างๆ หลายด้านอยู่ในขบวนเสด็จเยี่ยมราษฎรทุกครั้ง ทรงห่วงใยท้องถิ่นที่ห่างไกลและขาดการเหลียวแลทางการแพทย์และสาธารณสุข ทรงกำหนดให้มี "หมอหมู่บ้าน" สอนความรู้ที่จำเป็นในการดูแลรักษาเบื้องต้น เช่น การปฐมพยาบาล การทำคลอด โภชนาการ อาหารเสริมในท้องถิ่น การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ การจ่ายยา และการส่งผู้ป่วยเข้ารักษาในโรงพยาบาล เป็นความรู้สาธารณสุขมูลฐาน หรือการดำรงชีวิตที่รักษาตนให้ปราศจากโรค

ทรงขจัดโรคระบาดอันเป็นภัยร้ายแรงของประเทศให้หมดไป ได้แก่ อหิวาตกโรค โรคเรื้อน โปลิโอ และวัณโรค ตลอดจนช่วยราษฎรในพื้นที่ภาคเหนือจำนวนมากไม่ให้เป็นโรคคอพอกอันเนื่องมาจากขาดสารไอโอดีน โดยการสำรวจปัญหาและความต้องการเกลือในแต่ละพื้นที่ ซึ่งไม่เหมือนกัน จึงต้องสำรวจเส้นทางเกลือแต่ละแห่งว่าผลิตจากแหล่งใด แล้วนำไอโอดีนไปผสมกับแหล่งผลิตต้นทางเกลือเหล่านั้น ทำให้มีเส้นทางเกลือเพื่อการบำบัด เป็นต้น

ทรงสร้างสถานพยาบาล

การเสด็จเยี่ยมราษฎรในภูมิภาคต่างๆ มีการบันทึกเป็นภาพยนตร์ส่วนพระองค์ไว้ทุกแห่ง ในช่วงที่การสื่อสารทางโทรทัศน์ยังไม่แพร่หลาย มีการนำภาพยนตร์ส่วนพระองค์ดังกล่าวออกฉายให้ประชาชนชมทางโรงภาพยนตร์ศาลาเฉลิมกรุงและในภูมิภาค เป็นที่

5802019L01m.indd 65 2/4/16 1:36 PM

เสด็จฯ เปิดโรงพยาบาลโรคเรื้อนที่พระประแดง

ชื่นชอบและนิยมของราษฎรมาก ได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้หน่วยราชการนำไปฉายเพื่อหารายได้สร้างสถานพยาบาล โรงเรียน และสถานสาธารณกุศล โดยเฉพาะโรงพยาบาล มีทั้งโรงพยาบาลบุคคลทั่วไป และโรงพยาบาลสงฆ์ ซึ่งมีผู้ร่วมโดยเสด็จพระราชกุศลอย่างกว้างขวาง สามารถก่อสร้างโรงพยาบาลในหลายจังหวัดได้มาก โดยเฉพาะที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งอยู่ชายแดนที่แสนไกลในสมัยก่อน การได้ชมภาพยนตร์ส่วนพระองค์เป็นความสุขที่ชาวไทยทั้งหลายต่างพอใจ และมีความเต็มใจในการที่ได้ร่วมกุศลสร้างโรงพยาบาลด้วย

ทรงพัฒนาศักยภาพแพทย์ไทย

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทุ่มเทสร้างบุคลากรทางการแพทย์ทุกสาขาด้วยพระราชทรัพย์ส่วนพระองค์ พระราชทาน "ทุนอานันทมหิดล" สนับสนุนให้แพทย์ออกไปศึกษาหาความรู้ด้านต่างๆ เพิ่มเติมในประเทศที่มีความเจริญทางการแพทย์ ทั้งประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรป เพื่อกลับมาช่วยกันพัฒนาการแพทย์ของไทยให้ก้าวหน้าทัดเทียมประเทศที่เจริญทั้งหลาย ปรากฏว่าปัจจุบันแพทย์ไทยได้รับการยกย่องและเป็นที่เชื่อถือในระดับสากลจำนวนมาก

5802019L01m.indd 66 2/4/16 1:36 PM

ทรงชุบชีวิตใหม่ผู้ทุพพลภาพ

เมื่อเสด็จพระราชดำเนินไปทรงเยี่ยมทหารที่เจ็บป่วยจากการปะทะกับผู้ก่อการร้ายและจากสงครามเวียดนาม ต่างสูญเสียอวัยวะ ทั้งแขนขาด ขาขาด ทุพพลภาพจำนวนมาก เป็นที่น่าเวทนาสงสารอย่างยิ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชปรารภให้แพทย์ทหารบกจัดทำโครงการอวัยวะเทียม เพื่อฟื้นฟูสมรรถภาพทหาร มีการทำแขนเทียม ขาเทียม นับเป็นการให้ชีวิตใหม่ที่เต็มไปด้วยความหวัง ส่งผลให้ทหารหาญหลายคนได้กลับเข้ารับราชการ นอกจากนั้นได้จัดให้มี “องค์การทหารผ่านศึก” ช่วยเหลือด้านการอาชีพ ทำให้ผู้ทุพพลภาพรู้สึกภาคภูมิใจในคุณค่าของตนที่ได้บำเพ็ญประโยชน์เพื่อชาติ

5802019L01m.indd 67 2/4/16 1:36 PM

ทรงเลี้ยง “ปลา” และ “โคนม”

สืบเนื่องจากการที่ได้ทอดพระเนตรเห็นราษฎรผู้ยากไร้ในชนบทขาดสารอาหารยามเจ็บป่วย จึงมีพระราชประสงค์ให้ราษฎรมีโอกาสได้รับสารอาหารจากน้ำนม ซึ่งเป็นส่วนเสริมสร้างร่างกายให้แข็งแรง ฟื้นฟูจากโรคในระหว่างการเยียวยารักษาได้รวดเร็ว และสำหรับเด็กนมสามารถทำให้ร่างกายเจริญเติบโตสมบูรณ์เต็มที่ ส่วนอาหารจากปลาย่อมได้สารประเภทโปรตีนสูง ซึ่งเป็นประโยชน์ในด้านพัฒนาสมอง ย่อยง่าย จึงทรงจัดหาพันธุ์ปลาที่เลี้ยงง่าย ขยายพันธุ์มาก โตเร็ว สะท้อนพระราชหฤทัยห่วงใยที่ทรงมีต่อสุขภาพพสกนิกรเป็นสำคัญ ปลาและโคนมเมื่อได้ใช้บำรุงร่างกายเพื่อการเจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพแล้ว ยังส่งเสริมอาชีพที่ยั่งยืน และสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจด้วย

ทรงพัฒนาพลังงานไทย

พลังงานเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการผลิตทุกด้าน เป็นความจำเป็นของการดำรงชีวิต พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระวิริยะอุตสาหะคิดค้นและพัฒนาพลังงานเพื่อช่วยบรรเทาวิกฤตการณ์ด้านพลังงานของประเทศตลอดมา ทรงพระปรีชาญาณล้ำเลิศ

5802019L01m.indd 68 2/4/16 1:36 PM

ในการพัฒนาพลังงาน ๔ ประเภท เพื่อนำมาแก้ปัญหาการขาดแคลนพลังงาน ได้แก่ พลังงานชีวภาพ พลังงานแสงอาทิตย์ พลังงานลม และพลังงานน้ำ

พลังงานชีวภาพ เป็นการผลิตพลังงานแก๊สและน้ำมันจากพืช เช่น ปาล์มน้ำมัน อ้อย มันสำปะหลัง ทำให้ประเทศไทยมีแก๊สโซฮอล์ และไบโอดีเซล เป็นพลังงานใช้แทนน้ำมันจากฟอสซิล

พลังงานแสงอาทิตย์ เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่มีศักยภาพเป็นพลังงานสูง ทรงนำระบบเซลล์แสงอาทิตย์ไปใช้ในที่ห่างไกลที่สายส่งไฟฟ้าไปไม่ถึง สามารถใช้ผลิตไฟฟ้าสำหรับวิทยุสื่อสารขนาด ๑๐๐ วัตต์ ใช้ประโยชน์ในการสูบน้ำและอุปกรณ์ไฟฟ้าอื่นๆ ได้ เป็นพลังงานที่ไม่เกิดมลพิษ

รถใช้ไบโอดีเซล

พลังงานลม เป็นพลังงานธรรมชาติที่นำมาใช้ประโยชน์โดยสร้างกังหันลมสูบน้ำขึ้นมาใช้ในการบริโภค และใช้สร้างกระแสไฟฟ้า

5802019L01m.indd 69 2/4/16 1:36 PM

พลังงานน้ำ น้ำใช้ประโยชน์ได้นานาชนิด เช่น เพื่อการเกษตรกรรม เพื่อรักษาผืนป่า เพื่ออุปโภค บริโภค เมื่อเก็บกักน้ำทำเหมืองฝายหรือเขื่อนใหญ่ พลังน้ำสามารถสร้างกระแสไฟฟ้าได้ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงให้ความรู้ในการผลิตไฟฟ้าจากพลังน้ำว่าทำได้สองแบบ แบบแรกได้จากน้ำที่ไหลจากที่สูงมาพัดกังหันเครื่องกำเนิดไฟฟ้า แบบที่สอง คือ น้ำไหลจากทางราบ เมื่อไหลอยู่ตลอดเวลา จะทำให้กังหันเครื่องกำเนิดไฟฟ้าหมุนได้เช่นกัน ดังมีโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริด้านชลประทานครอบคลุมทั่วทั้งประเทศ พระองค์จึงทรงเป็นนักบริหารจัดการน้ำที่ยิ่งใหญ่

การสร้างพลังงานทั้ง ๔ ประเภท จึงทรงได้รับการถวายพระราชสมัญญาว่า "พระบิดาแห่งการพัฒนาพลังงานไทย" พระราชกรณียกิจด้านการพลังงานมิได้เป็นเพียงการบำบัดทุกข์ บำรุงสุขให้แก่ประชาชนเท่านั้น หากยังสร้างความเจริญแก่ประเทศอย่างอเนกอนันต์

พรวิเศษและพลังวิเศษ

การทรงงานเพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุขอาณาประชาราษฎร์ เป็นพระราชกรณียกิจที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงตั้งพระราชหฤทัยอย่างแน่วแน่ ประจักษ์ได้จากโครงการพระราชดำริที่เกิดขึ้นจำนวนมาก ถึง ๔,๓๕๐ โครงการ ยังผลให้ประเทศ

5802019L01m.indd 70 2/4/16 1:36 PM

เจริญก้าวหน้าทัดเทียมอารยประเทศทั้งหลายเกือบทุกด้าน ทั้งวิชาการชลประทาน เทคโนโลยีการสื่อสารโทรคมนาคม ศิลปะ วัฒนธรรม ฯลฯ

ทรงคาดหวังผลสำเร็จเพื่อพสกนิกรช่วยเหลือตนเองได้ ไม่เพียงแต่พระสติปัญญา พระวรกายและพระราชทรัพย์เท่านั้น ที่ทรงทุ่มเทโดยไม่หวังสิ่งตอบแทน หากยังได้พระราชทานพลังอันยิ่งใหญ่ อันเป็น "พรวิเศษ" และ "พลังวิเศษ" แก่พสกนิกรทุกๆ คน เพื่อเป็นกำลังใจให้มีความหวังและรับรู้ว่ามิได้ถูกทอดทิ้ง สะท้อนความรักความเมตตาอันยิ่งใหญ่ที่พระประมุขของชาติทรงมีให้แก่ประชาชนของพระองค์อย่างไม่เลือกที่รักมักที่ชัง ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากบทพระราชนิพนธ์เพลง "พรปีใหม่" และเพลง "ยิ้มสู้"

เดือนธันวาคม พ.ศ ๒๔๙๔ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีพระราชประสงค์จะพระราชทานพรปีใหม่แก่พสกนิกรด้วยเพลง ทรงพระราชนิพนธ์ทำนองเพลง "พรปีใหม่" นับเป็นเพลงพระราชนิพนธ์ลำดับที่ ๑๓ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ ทรงพระนิพนธ์คำร้อง พระราชทานแก่วงดนตรี ๒ วง คือวงดนตรีนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นำออกบรรเลงที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และวงดนตรีสุนทราภรณ์ นำออกบรรเลงที่ศาลาเฉลิมไทย

5802019L01m.indd 71 2/4/16 1:36 PM

สวัสดีวันปีใหม่พา
ให้บรรดาเราท่านรื่นรมย์
ฤกษ์ยามดีเปรมปรีดิ์ชื่นชม
ต่างสุขสมนิยมยินดี
ข้าวิงวอนขอพรจากฟ้า
ให้บรรดาปวงท่านสุขศรี
โปรดประทานพรโดยปรานี
ให้ชาวไทยล้วนมีโชคชัย
ให้บรรดาปวงท่านสุขสันต์
ทุกวันทุกคืนชื่นชมให้สมฤทัย
ให้รุ่งเรืองในวันปีใหม่
ผองชาวไทยจงสวัสดี
ตลอดปีจงมีสุขใจ
ตลอดไปนับแต่บัดนี้
ให้สิ้นทุกข์สุขเกษมเปรมปรีดิ์
สวัสดีวันปีใหม่เทอญ

5802019L01m.indd 72 2/4/16 1:36 PM

ส่วนเพลง “ยิ้มสู้” นั้น เป็นเพลงพระราชนิพนธ์
ลำดับที่ ๑๖ ทรงพระราชทานแก่นักเรียนผู้พิการทางสายตา

โลกจะสุขสบายนั้นเป็นได้หลายทาง
ต้องหลบสิ่งกีดขวางหนทางให้พ้นไป
จะสบความสุขสันต์สำคัญที่ใจ
สุขและทุกข์อย่างไรเพราะใจตนเอง
ฝ่าลู่ทางชีวิตต้องคิดเฝ้าย้อมใจ
โลกมืดมนเพียงใดหัวใจอย่าคร้ามเกรง
ตั้งหน้าชื่นเอาไว้ย้อมใจด้วยเพลง
ไยนึกกลัวหวาดเกรงยิ้มสู้
** คนเป็นคนจะจนหรือมี*
ร้ายหรือดีคงมีหวังอยู่
ยามปวงมารมาพาลลบหลู่
ยิ้มละมัยใจสู้หมู่มวลเภทภัย
ใฝ่กระทำความดีให้มีจิตโสภา
สร้างแต่ความเมตตาหาความสุขสันต์ไป
จะสบความสุขสันต์สำคัญที่ใจ
เฝ้าแต่ยิ้มสู้ไปแล้วใจชื่นบาน
*ซ้ำ **

5802019L01m.indd 73 2/4/16 1:36 PM

ส.ค.ส. พระราชทาน

ส.ค.ส. พ.ศ. ๒๕๕๓

ส.ค.ส. พ.ศ. ๒๕๕๕

ส.ค.ส. พ.ศ. ๒๕๕๖

ส.ค.ส. พ.ศ. ๒๕๕๗

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นกำลังใจให้เจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในส่วนภูมิภาคที่ต้องเผชิญกับอากาศสภาพต่างๆ เช่น ร้อนจัดในเวลากลางวันและหนาวจัดในเวลากลางคืน บางคนยังต้องปฏิบัติงานในหน้าที่จนดึกดื่นด้วยความอดทน ห่างไกลครอบครัว ในวันขึ้นปีใหม่ จะทรงส่ง ส.ค.ส. พระราชทานให้ด้วยความห่วงใยและเมตตา เพื่อให้เขาเหล่านั้นทราบว่าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทราบ และพระราชทานพรให้มีความสุข ยังความปีติยินดีมาสู่ข้าราชการเหล่านั้นอย่างท่วมท้น ต่อมา ส.ค.ส. ได้มีการปรับเปลี่ยนเป็นรูปแบบต่างๆ พระราชทานให้ชาวไทยทั่วแผ่นดิน

5802019L01m.indd 74 2/4/16 1:37 PM

๖. นักวิทยาศาสตร์ดินเพื่อมนุษยชาติ

พระราชวิสัยทัศน์อันกว้างไกลลุ่มลึกในการวางแนวทาง "การพัฒนาอย่างยั่งยืน" นำพาความเจริญรุ่งเรืองบังเกิดแก่ชาติและประชาชนไทยอย่างเป็นระบบ ได้สะท้อนความเป็น "นักวิชาการที่ยิ่งใหญ่" ซึ่งหลายประเทศที่ประสบปัญหาเช่นเดียวกับประเทศไทย ได้นำวิชาการของพระองค์ไปใช้ ทำให้บ้านเมืองผ่านวิกฤตต่างๆ ได้อย่างสมบูรณ์ องค์การสหประชาชาติได้สดุดีและถวายรางวัลเกียรติยศ "ความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์" แด่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เมื่อทรงดำรงสิริราชสมบัติครบ ๖๐ ปี เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๙

พระนามของพระองค์ คำว่า **"ภูมิพล"** มีความหมายว่า *พลังแผ่นดิน* พระองค์คือบุคคลแรกของโลกที่**สหภาพวิทยาศาสตร์ทางดินนานาชาติ** ซึ่งมีชื่อภาษาอังกฤษว่า International Union of Soil Sciences ชื่อย่อว่า IUSS ซึ่งมีสมาชิกทั่วโลกกว่า ๕๗ ประเทศ พร้อมใจกันถวายพระเกียรติคุณในการพัฒนาดินทุกรูปแบบ รวมทั้งการปลูกหญ้าแฝก ได้นำรางวัลเกียรติยศมาถวายขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวประทับ ณ โรงพยาบาลศิริราช เมื่อวันที่ ๑๖ เมษายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ชื่อรางวัลว่า **"นักวิทยาศาสตร์ดินเพื่อมนุษยชาติ"**

ตัวอย่างของความสำเร็จในการพัฒนาอย่างยั่งยืนปรากฏอยู่ทั่วภูมิภาคตลอดระยะของกาลเวลาแห่งการดำรงสิริราชสมบัติ เช่น โครงการหลวง หมู่บ้านสหกรณ์ ฟาร์มโคนม ฯลฯ โดยเฉพาะโครงการส่วนพระองค์ล่าสุดคือ "โครงการชั่งหัวมัน ตามพระราชดำริ"

โครงการชั่งหัวมัน

โครงการล่าสุดเป็นโครงการส่วนพระองค์ เกิดขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๑ ทรงพลิกฟื้นที่ดินที่เสื่อมโทรมที่สุด ใกล้อ่างเก็บน้ำหนองเสือ บ้านหนองคอไก่ ตำบลเขากระปุก อำเภอท่ายาง จังหวัดเพชรบุรี ที่ดินจำนวน ๒๕๐ ไร่ และได้มีชาวบ้านนำมันเทศที่ปลูกมาทูลเกล้าฯ ถวายพระองค์ แต่เมื่อเสด็จฯ กลับมิได้ทรงนำมันหัวนั้นไปด้วย เมื่อเสด็จฯ กลับมาอีกครั้งทรงพบว่ามันหัวนั้นงอกเป็นต้น จึงมีพระราชดำรัสว่ามันอยู่ที่ไหนก็งอกได้ จึงมีพระราชดำริให้จัดเป็นพื้นที่เพาะปลูกพืชต่างๆ เป็นศูนย์ปลูกพืชเศรษฐกิจของพื้นที่ เช่น มัน มะพร้าว ชมพู่เพชร มะนาว ข้าวไร่พันธุ์ต่างๆ โดยเลือกพันธุ์พื้นถิ่นที่ดีที่สุดมาปลูก มีพระราชประสงค์จะให้เป็นตัวอย่างของแหล่งเรียนรู้เพื่อถ่ายทอดความรู้แก่ประชาชนทั่วไป และเกษตรกร การพัฒนาทุกอย่างภายในผืนดินแห่งนี้ เริ่มจากความร่วมมือของภาครัฐและเอกชน มีการบริหาร การพัฒนาดิน น้ำ การใช้ทรัพยากรที่มีอย่างคุ้มค่า และที่คาดไม่ถึงคือการนำพลังงานลมมาผลิตกระแสไฟฟ้าขนาด ๕๐ กิโลวัตต์ เพื่อใช้ในโครงการและสามารถจำหน่าย

5802019L01m.indd 76 2/4/16 1:37 PM

ได้ เนื่องจากโครงการตั้งอยู่ระหว่างช่องเขา มีกระแสลมพัดผ่าน เหมาะแก่การนำพลังลมมาใช้

โครงการ “ชั่งหัวมัน” บ่งบอกให้ชาวไทยรับรู้ว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงงานอย่างไม่มีเวลาพัก แม้พระวรกายจะไม่สามารถเสด็จพระราชดำเนินไปทุกถิ่นเหมือนเมื่อครั้งพระพลานามัยแข็งแรงสมบูรณ์ก็ตาม แต่พระอัจฉริยภาพ พระราชวิสัยทัศน์ และน้ำพระราชหฤทัยรักปวงชนชาวไทย ยังคงเป็นพลังให้ทรงงานอย่างไม่รู้สุดสิ้น

ทุ่งกังหันลม โครงการชั่งหัวมัน

5802019L01m.indd 77 2/4/16 1:37 PM

๗. เหนือเกล้าชาวไทย

ทั้งหมดที่กล่าวมาตั้งแต่ต้น แม้เป็นเพียงส่วนหนึ่งแห่งพระราชกรณียกิจ แต่ก็ได้ทำให้ชาวไทยทุกคนมีความรู้สึกว่า พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเป็นทั้งมิ่งขวัญและศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทั้งชาติ ทรงตั้งอยู่ในทศพิธราชธรรมอย่างมั่นคง พระราชทานพระมหากรุณาธิคุณแก่ประชาราษฎรทั่วหน้า แม้ชนชาติอื่นที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยก็ยังได้รับพระมหากรุณาธิคุณเท่าเทียมกัน

นับตั้งแต่เสด็จขึ้นครองราชย์เป็นต้นมา พระองค์ได้ทรงปฏิบัติพระราชภารกิจทุกด้าน เพื่อให้คนไทยทุกคนอยู่ดีกินดีและมีความสุขความร่มเย็นอย่างแท้จริง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเป็นศูนย์รวมแห่งความสามัคคีและทรงเป็นหลักชัยที่ทำให้เมืองไทยอยู่รอดปลอดภัย ไม่หวั่นไหวกระทบกระเทือน ไม่ว่าจะถูกรุกรานจากข้าศึกหรือผู้ไม่หวังดีต่อประเทศไทยด้วยประการใดๆ

มีพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๔๑ พระราชทานคติการดำรงชีวิตให้เข้าใจคำว่า “พอเพียง” อันเป็นแนวทางให้ผู้ปฏิบัติตามแล้วย่อมเกิดประโยชน์ทั้งส่วนตัวและส่วนรวม ที่ควรยึดถือ ดังนี้

"ให้พอเพียงนี้ก็หมายความว่า
มีกินมีอยู่ ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่หรูหราก็ได้ แต่ว่าพอ
แม้บางอย่างอาจจะดูฟุ่มเฟือย แต่ถ้าทำให้มีความสุข
ถ้าทำได้ก็สมควรที่จะทำ สมควรที่จะปฏิบัติ
อันนี้ก็ความหมายอีกอย่างของเศรษฐกิจ หรือระบบพอเพียง
คนเราถ้าพอในความต้องการ ก็มีความโลภน้อย
เมื่อมีความโลภน้อย ก็เบียดเบียนคนอื่นน้อย
ถ้าทุกประเทศมีความคิด อันนี้ไม่ใช่เศรษฐกิจ
มีความคิดว่าทำอะไรต้องพอเพียง
หมายความว่า พอประมาณ ไม่สุดโต่ง ไม่โลภอย่างมาก
คนเราก็อยู่เป็นสุข....
พอเพียงนี้อาจจะมีมาก อาจจะมีของหรูหราก็ได้
แต่ว่าต้องไม่เบียดเบียนคนอื่น ต้องให้พอประมาณตามอัตภาพ
พูดจาก็พอเพียง ทำอะไรก็พอเพียง ปฏิบัติก็พอเพียง...."

พระราชดำรัส พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๔๑

5802019L01m.indd 79 2/4/16 1:37 PM

"...การล้มล้างของเก่าเพื่อสร้างขึ้นใหม่นั้น
อาจทำให้สิ่งดีที่มีอยู่แล้วต้องทำลายไปด้วย
และทำให้ความเจริญต่างๆ ต้องหยุดชะงักลง
**การสร้างสรรค์ควรจะกระทำได้ด้วยวิธีการ
ที่แยบคายกว่านั้น โดยร่วมกันคิดแก้ไขปรับปรุง
สิ่งที่มีอยู่แล้วให้ดีขึ้น และสร้าง
สิ่งที่ยังขาดอยู่ให้สมบูรณ์ขึ้นมา..."**

*พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
วันศุกร์ที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๑๕*

5802019L01m.indd 80 2/4/16 1:37 PM

"...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น
ต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมี พอกิน พอใช้
ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและ
ใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคง
พร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้ว **จึงค่อยสร้างค่อยเสริม**
ความเจริญและฐานะเศรษฐกิจขั้นที่สูงขึ้น โดยลำดับต่อไป
หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็ว
แต่ประการเดียว โดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะ
ของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย
ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น
ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด..."

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วันพฤหัสบดีที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๑๗

5802019L01m.indd 81 2/4/16 1:37 PM

"...การช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในการประกอบอาชีพและตั้งตัว ให้มีความพอกินพอใช้ก่อนอื่นเป็นพื้นฐานนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด เพราะ**ผู้ที่มีอาชีพและฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้าระดับที่สูงขึ้นต่อไปได้**โดยแน่นอน ส่วนการถือหลักที่จะส่งเสริมความเจริญให้ค่อยเป็นไปตามลำดับ ด้วยความรอบคอบระมัดระวังและประหยัดนั้น ก็เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลวและเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้แน่นอนบริบูรณ์ เพราะหากไม่กระทำด้วยความระมัดระวัง ย่อมจะหวังผลเต็มเม็ดเต็มหน่วยได้โดยยาก..."

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วันศุกร์ที่ ๑๙ กรกฎาคม ๒๕๑๗

5802019L01m.indd 82 2/4/16 1:37 PM

"...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยเชย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่สมัยใหม่ แต่เราพออยู่พอกิน และขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะ**ให้เมืองไทยพออยู่พอกิน มีความสงบ และทำงานตั้งจิตอธิษฐาน ปณิธาน จุดมุ่งหมายในแง่นี้ ในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพออยู่พอกิน ไม่ใช่รุ่งเรืองอย่างยอด แต่ว่าการพออยู่พอกิน มีความสงบนั้น ถ้าจะเปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้ารักษาความพออยู่พอกินนั้นได้ เราจะยอดยิ่งยวด...**"

พระราชดำรัสพระราชทานแก่คณะผู้แทนสมาคม
องค์การเกี่ยวกับศาสนา ครู นักเรียนโรงเรียนต่างๆ
นักศึกษามหาวิทยาลัย ในโอกาสเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท
ถวายพระพรชัยมงคลเนื่องในโอกาส
วันเฉลิมพระชนมพรรษา ณ ศาลาดุสิดาลัย
วันพุธที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๑๗

5802019L01m.indd 83 2/4/16 1:37 PM

"...โครงการพัฒนาต่างๆ ตั้งขึ้นเพื่อปรับปรุงดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่แล้ว คือทรัพยากรตามธรรมชาติให้เกิดผลเป็นประโยชน์แก่ประเทศ และประชาชนส่วนรวมให้ได้มากที่สุด ในทางปฏิบัตินั้น นอกจากจะได้ผลส่วนใหญ่หรือส่วนรวมตามจุดประสงค์แล้ว บางทีก็อาจทำให้มีการเสียหายในบางส่วนได้บ้าง **เพื่อที่จะให้โครงการมีผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย จำเป็นต้องพิจารณาจัดตั้งโดยรอบคอบและละเอียดถี่ถ้วน ให้ทราบว่าผลที่เกิดจากโครงการนั้นจะมีขอบเขตต่อเนื่องไปเพียงใด และมีผลดีผลเสียประการใดที่จุดใดบ้าง** จักได้สามารถวางแผนงานให้สอดคล้องต้องกันทุกส่วนทุกขั้น เพื่อแก้ไขส่วนที่จะเสียหายให้กลับเป็นดี ให้โครงการได้ประโยชน์มากที่สุด..."

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
แก่ผู้สำเร็จการศึกษาของมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ณ หอประชุมมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วันพฤหัสบดีที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๑๙

5802019L01m.indd 84 2/4/16 1:37 PM

"...ความเพียรนั้นเป็นประธานของการงานทุกอย่าง
การทำงานใดๆ ไม่ว่าเล็ก ใหญ่ ง่าย ยาก ถ้าย่อหย่อนจาก
ความเพียรแล้ว ยากที่จะให้สำเร็จเรียบร้อยทันเวลาได้
การฝึกฝนความเพียร ถึงหากแรกๆ จะรู้สึกเหน็ดเหนื่อยลำบาก
แต่พอได้เพียรจนเป็นนิสัยแล้ว ก็จะกลับเป็นพลังอย่างสำคัญ
ที่คอยกระตุ้นเตือนให้ทำงานอย่างจริงจังด้วยใจร่าเริง
**และเมื่อใดพลังของความเพียรนี้เกิดขึ้น เมื่อนั้นการงาน
ทั้งหลายก็สำเร็จได้โดยง่ายดายและรวดเร็ว...**"

พระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
แก่ผู้สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัย
ศรีนครินทรวิโรฒ ณ สวนอัมพร
วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๒๒

5802019L01m.indd 85 2/4/16 1:37 PM

"...ทุกวันนี้ประเทศไทยยังมีทรัพยากรพร้อมมูล ทั้งทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรบุคคล ซึ่งเราสามารถนำมาใช้เสริมสร้างความอุดมสมบูรณ์และเสถียรภาพอันถาวรของบ้านเมืองได้เป็นอย่างดี ข้อสำคัญ**เราจะต้องรู้จักใช้ทรัพยากรทั้งนั้นอย่างฉลาด คือไม่นำมาทุ่มเทใช้ให้สิ้นเปลืองไปโดยไร้ประโยชน์ หรือได้ประโยชน์ไม่คุ้มค่า หากแต่ระมัดระวังใช้ด้วยความประหยัดรอบคอบ** ประกอบด้วยความคิดพิจารณาตามหลักวิชา เหตุผล และความถูกต้องเหมาะสม **โดยมุ่งถึงประโยชน์แท้จริงที่จะเกิดแก่ประเทศชาติ ทั้งในปัจจุบันและอนาคตอันยืนยาว...**"

พระราชดำรัสในการเสด็จออกมหาสมาคม
ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระชนมพรรษา
วันศุกร์ที่ ๕ ธันวาคม ๒๕๒๙

5802019L01m.indd 86 2/4/16 1:37 PM

"...ประเทศไทยเราอาจไม่เป็นประเทศที่รุ่งเรืองที่สุดในโลก หรือรวยที่สุดในโลก หรือฟู่ฟ่าที่สุดในโลก แต่ก็ขอให้เมืองไทยเป็นประเทศที่มีความมั่นคง มีความสงบได้ เพราะว่าในโลกนี้หายากแล้ว **เราทำเป็นประเทศที่สงบ ประเทศที่มีคนที่ช่วยเหลือซึ่งกันและกันจริงๆ เราจะเป็นที่หนึ่งในโลกในข้อนี้** แล้วรู้สึกว่าที่หนึ่งในโลกในข้อนี้จะดีกว่าผู้อื่น จะดีกว่าคนที่รวยที่สุดในโลก จะดีกว่าคนที่เก่งในทางอะไรก็ตามที่สุดในโลก ถ้าเรามีความสงบ แล้วมีความสบาย ความมั่นคงที่สุดในโลกนั้น รู้สึกจะไม่มีใครสู้เราได้..."

พระราชดำรัสในโอกาสที่ประธานมูลนิธิราชประชานุเคราะห์
ในพระบรมราชูปถัมภ์นำคณะกรรมการบริหารมูลนิธิฯ
และนักเรียนทุนพระราชทาน
เข้าเฝ้าฯ ถวายพระพรชัยมงคล ในโอกาสฉลอง
สิริราชสมบัติครบ ๕๐ ปี ณ ศาลาดุสิดาลัย
วันจันทร์ที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๓๙

5802019L01m.indd 87 2/4/16 1:37 PM

จึงขอให้พวกเราทุกคน จงรวมพลังจิต แสดงความรักเคารพและเทิดทูนพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวของเรา ซึ่งมีพระราชหฤทัยเปี่ยมล้นด้วยพระมหากรุณาธิคุณปกเกล้าปกกระหม่อมชาวไทยทั้งมวล สุดท้ายนี้ขอให้พร้อมใจกันถวายชัยมงคลด้วยการร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี ซึ่งมีเนื้อร้องดังนี้

ข้าวรพุทธเจ้า เอามโนและศิระกราน
นบพระภูมิบาล บุญดิเรก
เอกบรมจักริน พระสยามินทร์
พระยศยิ่งยง เย็นศิระเพราะพระบริบาล
ผลพระคุณ ธ รักษา ปวงประชาเป็นสุขศานต์
ขอบันดาล ธ ประสงค์ใด จงสฤษฎ์ดัง
หวังวรหฤทัย ดุจถวายชัย ชโย.

5802019L01m.indd 88 2/4/16 1:37 PM

ประกาศกระทรวงศึกษาธิการ
เรื่อง อนุญาตให้ใช้หนังสือในโรงเรียน

ด้วยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้จัดทำหนังสือวิชาประวัติศาสตร์ ชุด "พระมหากษัตริย์ไทย ๙ รัชกาล" เรื่อง "พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙" ระดับประถมศึกษา เพื่อใช้เป็นหนังสืออ่านนอกเวลา วิชาประวัติศาสตร์ไทย กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้พิจารณาแล้ว อนุญาตให้ใช้ในสถานศึกษาได้

ประกาศ ณ วันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

(นายกมล รอดคล้าย)
เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5802019L01m.indd 89 2/4/16 1:37 PM

คณะกรรมการจัดทำและคัดเลือกหนังสืออ่านนอกเวลา วิชาประวัติศาสตร์ไทย
เรื่อง *พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙* ระดับประถมศึกษา

ผู้เรียบเรียง

คณะกรรมการจัดทำหนังสืออ่านภาษาไทยเกี่ยวกับสถาบันพระมหากษัตริย์ สำหรับเด็กและเยาวชน และนายทองต่อ กล้วยไม้ ณ อยุธยา เป็นผู้ปรับปรุงเนื้อหาและภาพประกอบ

คณะกรรมการที่ปรึกษา

นายกมล รอดคล้าย	เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นายวินัย รอดจ่าย	กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
นายสุชาติ วงศ์สุวรรณ	ผู้เชี่ยวชาญพิเศษด้านการพัฒนาหลักสูตร
พลโทอุชุกร สาครนาวิน	อดีตผู้ทรงคุณวุฒิกองบัญชาการกองทัพไทย
นายสุรชัย จิตภักดีบดินทร์	สมาชิกสภาที่ปรึกษาการบริหารและการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้
นางสาววีณา อัครธรรม	อดีตที่ปรึกษาด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้
นางสาวไพรวัลย์ พิทักษ์สาลี	อดีตผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

ประธาน

นางสุกัญญา งามบรรจง	ผู้อำนวยการสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา

กรรมการ

นางสายไหม จบกลศึก	รองศาสตราจารย์มัลลิกา ตัณฑนันทน์	นายประยงค์ อนันทวงศ์
นางระวิวรรณ ภาคพรต	นางวันเพ็ญ สุทธากาศ	นางปราณี ปราบริปู
นางสาวพรรณงาม แย้มบุญเรือง	นางสาวเยาวลักษณ์ เตียรณบรรจง	นางสาวเกื้อกมล นิยม
นางศรีปัญญา พงศ์สุวรรณ	นางสุวคนธ์ ศิริวงศ์วรวัฒน์	นายชะเอม แก้วคล้าย
ว่าที่พันตรีนภดล เจนอักษร	รองศาสตราจารย์กุลวรา ชูพงศ์ไพโรจน์	นายประจักษ์ วัฒนานุสิทธิ์
นายชัยฤทธิ์ ศรีโรจน์ฤทธิ์	นายเฉลิมชัย พันธ์เลิศ	

กรรมการและเลขานุการ

นางสาวปริญญา ฤทธิ์เจริญ

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

นางสาวอรอร ฤทธิ์กลาง
นางสาวเจตนา พรมประดิษฐ์
นางสาวอรุณวรรณ ผู้ธนดี

ผู้ตรวจขั้นสุดท้าย

นางสายไหม จบกลศึก	นางสาวพรรณงาม แย้มบุญเรือง	นางปราณี ปราบริปู

บรรณาธิการ

นางสาวปริญญา ฤทธิ์เจริญ	นางสาวอรุณวรรณ ผู้ธนดี

ออกแบบและถ่ายภาพประกอบ

นายพินิจ สุขะสันติ์	ฝ่ายศิลป์ องค์การค้าของ สกสค.